

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2020

Bc. Jan Kulendík

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
KATEDRA APLIKOVANÉ EKOLOGIE

PROCES EIA, HISTORICKÝ VÝVOJ A ROZSAH PROVÁDĚNÍ
V ČR

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: Ing. Zdeněk Keken, Ph.D.

Diplomant: Bc. Jan Kulendík

2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Jan Kulendík

Krajinné inženýrství
Regionální environmentální správa

Název práce

Proces EIA, historický vývoj a rozsah provádění v ČR

Název anglicky

The EIA process, historical development and extent of implementation in the Czech Republic

Cíle práce

Hlavním cílem diplomové práce je vyhodnocení dat posuzovaných záměru dle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí ze serveru CENIA z let 2002 až 2017. Analýza bude zaměřena na nekonzistentnost množství posuzovaných záměrů vzniklou častými změnami znění zákona, přílohy č. 1, přesněji zněním a limitními hodnotami jejích bodů.

Dalším cílem je popsat a vyhodnotit vývoj a stav procesu EIA v rámci české právní úpravy, od jeho počátku až po jeho současný stav.

Metodika

Data ze serveru CENIA byla nejprve rozdělena do několika tabulek pro lepší orientaci, ve kterých se hledali anomálie v průběhu časové řady. Posléze došlo k porovnání těchto anomálií se zněním přílohy č. 1 k zákonu a k následnému rozboru bodů, u kterých byla prokázána spojitost.

Doporučený rozsah práce

cca 50 stran textu + přílohy

Klíčová slova

Hodnocení, vliv, životní prostředí, participace, vývoj

Doporučené zdroje informací

Braniš M. et Christopoulos S., 2005: Mandated monitoring of post-project impacts in the Czech EIA. Environmental Impact Assessment Review 25 P. 227-238

Galas S. et Galas A. et Zeleňáková M. et Zvířáková L. et Fialová J. et Kubíčková H., 2015: Environmental Impact Assessment in the Visegrad Group countries. Environmental Impact Assessment Review 55 P. 11-20

Hansen E. et. Wood G., 2016: Understanding EIA scoping in practice: A pragmatist interpretation of effectiveness. Environmental Impact Assessment Review 58 P. 1-11

Jay S. et Jones C. et Slinn P. et Wood Ch., 2007: Environmental impact assessment: Restrospect and prospect. Environmental Impact Assessment Review 27 P. 287-300

Johnson E. P., 2015: EIA: A splintering, exploding discipline with a massive new constituency. Environmental Impact Assessment Review 51 P. A1-A2

Předběžný termín obhajoby

2019/20 LS – FŽP

Vedoucí práce

Ing. Zdeněk Keken, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra aplikované ekologie

Elektronicky schváleno dne 13. 3. 2020

prof. Ing. Jan Vymazal, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 15. 3. 2020

prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc.

Děkan

V Praze dne 16. 03. 2020

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: **PROCES EIA, HISTORICKÝ VÝVOJ A ROZSAH PROVÁDĚNÍ V ČR** vypracoval samostatně a citoval jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použil a které jsem rovněž uvedl na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědom, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědom, že odevzdáním diplomové práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V dne

.....

(podpis autora práce)

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych poděkoval vedoucímu diplomové práce Ing. Zdeňku Kekenovi, PhD., za odbornou pomoc, velkou trpělivost a podání pomocné ruky vždy, když to bylo potřeba v průběhu psaní práce. Stejně tak bych rád poděkoval svým kolegům na MHMP za všudypřítomnou pomoc.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá procesem posuzování vlivů na životní prostředí, přesněji analýzou dat počtu vydaných závěrů zjišťovacího řízení, v souvislosti na změny znění zákona a přílohy č. 1 k zákonu v průběhu let 2002 – 2017. Práce se dále zabývá shromážděním informací o vývoji procesu posuzování vlivů na životní prostředí, ve dvou úrovních, a to v celosvětovém měřítku a v rámci České Republiky.

V práci je popsána historie procesu posuzování vlivů na životní prostředí v rámci obou úrovní, stejně tak popis problémů, se kterými se za dobu své existence potýkal, či v současné době potýká. V rámci práce je nastíněno několik možných zlepšení a úprav.

Výsledkem diplomové práce je rozbor dat ze serveru CENIA, na kterých je zmapována nekonzistentnost v množství projednávaných záměrů vzniklá častými změnami znění zákona, přesněji přílohy č. 1 zákona. Dílčím výsledkem diplomové práce je dále již zmíněné zmapování vývoje procesu posuzování vlivů na životní prostředí a vyhodnocení kvality a efektivity procesu v rámci české právní úpravy.

Klíčová slova: hodnocení, vliv, životní prostředí, participace, vývoj

Abstract

The diploma thesis deals with the process of environmental impact assessment, more precisely with the analysis of data on the number of issued conclusions of the survey in connection with changes in the wording of the Act and Annex No. 1 to the Act during the years 2002 - 2017. The thesis also deals with the collection of information on the development of the environmental impact assessment process, on two levels, worldwide and within the Czech Republic.

The thesis describes the history of the process of environmental impact assessment at both levels, as well as a description of the problems it has been facing or is currently facing. Several possible improvements and modifications are outlined in the thesis.

The result of the thesis is an analysis of data from the CENIA server, which is mapped inconsistency in the number of discussed projects resulting from frequent changes to the wording of the Act, more specifically Annex 1 to the Act. A partial result of the thesis is the above mentioned mapping of the development of the process of environmental impact assessment and evaluation of the quality and efficiency of the process within the Czech legislation.

Keywords: evaluation, effect, environment, participation, development

OBSAH

1.	Úvod.....	10
2.	Cíle práce	11
3.	Literární rešerše.....	12
3.1.	Obecná definice posuzování.....	12
3.1.1.	Principy posuzování	14
3.2.	Historie	15
3.3.	Cíle procesu EIA	18
3.4.	Problémy v průběhu let	18
3.5.	Efektivita/kvalita procesu.....	22
3.5.1.	Navrhovaná zlepšení	24
3.6.	Vývoj právní úpravy posuzování vlivů na životní prostředí EU/ČR	25
3.6.1.	Původní směrnice EIA	25
3.6.2.	Nová směrnice EIA	26
3.6.3.	Revize nové směrnice EIA.....	27
3.6.4.	První česká podoba procesu.....	28
3.6.5.	Současná podoba zákona.....	29
4.	Metodika	32
4.1.	Podklady.....	32
4.2.	Zpracování a výběr dat	33
5.	Výsledky	35
5.1.	Rozdělení dat.....	35
5.2.	Příloha č. 1.....	38
5.3.	Významné změny procesu.....	48
6.	Diskuze.....	51
6.1.	Vývoj legislativy a vliv na počty posuzovaných záměrů	52
6.2.	Problémy procesu EIA	53
7.	Závěr	57
8.	Literatura.....	59

1. ÚVOD

Již od pradávna člověk přetváří své okolí. Důvody měl různé a stejně různé pak volil i samotné způsoby. Ať už to bylo například odlesňováním a odvodňováním velkých ploch za účelem získání nových ploch pro zemědělství či rozvoj sídel, nebo těžbou nerostů, povrchovou a podpovrchovou. Málokdy se však ohlížel na to, co tím může způsobit a jak tím ovlivní životní prostředí. Postupem času se tak zátěž na životní prostředí zvyšovala a každá etapa vývoje lidské populace, každé století přišlo řekněme s něčím „novým“, v tomto směru myšleno špatným působením na životní prostředí. To vedlo k tomu, že se v dnešní době potýkáme s kombinací těchto špatných působení, vlivů na životní prostředí. Na jedné straně Země se tak masivně kácí deštné pralesy pro získání půdy pro pěstování určitých plodin, na druhé se můžeme setkat se zastavováním mnohdy kvalitní zemědělské půdy novou výstavbou, ať už obytnou, průmyslovou, či obchodní.

Člověk přetvářel a bude dále přetvářet své okolí, to je věc, která se asi nikdy nezmění. Jedním z problémů je, že lidé si často neuvědomují, jaké následky jejich akce může vyvolat, jakou reakci svým působením vyvolají. To poté může znamenat, že jistou negativní činnost nevnímají a její vliv pocítí až ve chvíli, kdy se dotkne právě jich. Tedy až ve chvíli, kdy na ně začne působit a ovlivňovat i je. Důvodů, proč tomu tak je, může být několik. Může to být například způsobeno tím, že často nehledíme do budoucna, na důsledky svých činů a našeho jednání a soustředíme se pouze na přítomný čas a stav věcí, který chceme ovlivnit, změnit.

Mnohdy se však může stát, že samotné dopady ani vnímat nestihneme, tím je myšleno to, že se mohou projevit až při působení nové generace, nebo je koneckonců ani vnímat nemusíme.

Dalším z problémů je to, že lidé často přehlížejí určitá upozornění a varování, neberou je vážně, nevěří jim. Stávalo se tak v minulosti, ale bohužel se tomu děje i dnes, i přesto na jaké úrovni znalostí se nacházíme.

Jedním z příkladů z minulosti jsou hrozby vyhynutí určitého druhu, živočišného nebo rostlinného. O to víc pokud se jedná o druh, který nikdy neviděli nebo o něm ani neslyšeli. Tímto přehlížením již svět přišel o mnohé. Důležité to však je. Vyhynutím jen jednoho druhu se, jak už bylo několikrát prokázáno, naruší stabilita ekosystému, ve kterém daný druh žil, a ta se může projevit hned, nebo v řádu let.

S přibývajícím problémem životního prostředí a negativními vlivy na něj se však našťestí začala také více objevovat snaha životní prostředí chránit. Lidé se začali víc a víc zajímat o to, jak životní prostředí a své okolí chránit. Snaha jednotlivých skupin a lidí se pak promítla do politických sfér a dnes se již působení člověka, které by mohlo mít negativní vliv na životní prostředí, snažíme co nejvíce omezit, popřípadě mu úplně zamezit. Pomáhají nám k tomu pak nástroje, které mohou využívat obyčejní lidé, skupiny či samotné státy. Mezi tyto nástroje řadíme prostředky právní, ekonomické, technické, výchovné a další.

Tato práce pojednává o nástroji patřící mezi ty právní. Jde o proces posuzování vlivů na životní prostředí, zkráceně EIA, dle anglického názvu Environmental Impact Assessment. Od první podoby procesu uběhlo už několik desítek let, za které se rozšířil do celého světa. Nejen, že si vývojem prošel proces EIA obecně, ve svém jádru, ale získal mnoho podob v rámci dílčích států, které přijaly hlavní myšlenku, ale často vytvořily konkrétní, skoro až na míru šité zákony a pravidla, dle kterých se proces EIA na jejich území aplikuje. Spolu se zmiňovaným vývojem a rozvojem se objevilo mnoho otázek a pochybností o jeho kvalitě či efektivitě.

2. CÍLE PRÁCE

Hlavním cílem diplomové práce je vyhodnocení dat posuzovaných záměrů dle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, v platném znění, ze serveru CENIA z let 2002 až 2017. Analýza bude zaměřena na nekonzistentnost množství posuzovaných záměrů vzniklou častými změnami znění zákona, respektive přílohy č. 1, přesněji zněním a limitními hodnotami jejích bodů.

Dalším cílem je popsat a vyhodnotit vývoj a stav procesu EIA v rámci české právní úpravy, od jeho počátku až po jeho současný stav.

3. LITERÁRNÍ REŠERŠE

3.1. Obecná definice posuzování

Prostředek, nástroj, o kterém pojednává tato práce, spadá do části právní. Jedná se o takzvané posuzování vlivů na životní prostředí. Definice na toto téma můžeme najít několik, nejpřesnější ale zřejmě je, že se jedná o průřezový preventivní nástroj ochrany životního prostředí. Průřezový proto, protože v sobě zahrnuje všechny složky životního prostředí, od půdy, přes biologickou rozmanitost až k ochraně ovzduší, přesný rozsah upravuje legislativa a preventivní proto, protože se snaží chránit životní prostředí ještě před samotnou možností jeho ovlivnění, které se snaží omezit, popřípadě eliminovat.

Zjednodušeně lze říci, že se jedná o proces, který probíhá v prvotní fázi povolání určitých záměrů, či plánů, které by mohly negativně ovlivnit životní prostředí. Jde o specifický postup, který je upraven zákonnými normami, předpisy evropského práva a mezinárodními smlouvami. Posuzuje a vyhodnocuje vliv lidského chování ještě předtím, než nastane a může tak negativně ovlivnit životní prostředí.

V rámci procesů se posuzují a vyhodnocují dopady lidského chování. Pod dopady lidského chování si můžeme představit určité investiční záměry, plány nebo strategie. V tomto směru se institut posuzování dělí na dva druhy.

Tím prvním je již zmíněné posuzování vlivů záměru na životní prostředí. Do této části spadají konkrétní projekty, záměry, činnosti, technologie, jejichž výčet je uveden přímo v zákoně.

Tím druhým je poté strategické posuzování vlivů na životní prostředí. Jak už název sám napovídá, jde o posuzování strategií, koncepcí a dalších podobných dokumentů. Zkráceně se používá SEA, z anglického názvu Strategic Environmental Assessment (Dvořák, 2018).

Procesy EIA a SEA jsou si velmi podobné a fungují na stejném základě. Je však několik rozdílů, které je důležité uvést. První, zásadní rozdíl mezi EIA a SEA jsem již nastínil. Jedná se o předmět posuzování. U EIA se jedná o konkrétní záměry, pro příklad se může jednat o část nové dálnice, či stavbu velkého bytového komplexu. Přesný výčet toho, co spadá a nespadá do posuzování EIA, je uveden v příloze zákona. Naproti tomu SEA pracuje se strategiemi, koncepcemi, plány, které nemají ucelenou podobu a pracují tak hlavně s určitou počáteční myšlenkou, vizí budoucnosti.

Druhým důležitým rozdílem je pak časové uspořádání obou procesů. SEA probíhá na úplném prvopočátku rozhodování. Jak jsem již zmínil, pracuje s vizí budoucnosti, to také znamená, že nejde do takového detailu jako poté EIA. Udává směr, milníky. Pro příklad, můžeme znovu uvést stavbu dálnice. SEA pracuje na úplném začátku, to znamená, že hodnotí potřebu výstavby a její vliv na životní prostředí a lidské zdraví. Dále vyhodnocuje koridor, kterým dálnice povede. Nejde však již do větších detailů, to znamená do přesné trasy, ve které budoucí dálnice povede, či do přesných technických parametrů. To už spadá do procesu EIA, kde se hodnotí dimenzace celé stavby, přesná podoba trasy a její vliv na životní prostředí a lidské zdraví. Dle výše uvedeného je tedy zřejmé, že proces SEA probíhá zpravidla před procesem EIA.

V průběhu posuzování, či dokonce před jeho započítím, se musí získat velké množství odborných informací o stávajícím stavu životního prostředí, stejně tak jako o vlivech, které posuzovaný záměr nebo plán může způsobit, a tím tak změnit, narušit, dané životní prostředí. Všechny tyto informace, společně s dalšími materiály pořízenými v průběhu procesů, poté fungují jako důležitý podklad pro možné schválení koncepce nebo konečné stanovisko pro povolení záměru. Tyto informace a materiály musí být ve většině států pořízeny osobami k tomu autorizovanými, tedy osobami, které mají odborné vzdělání v daném oboru. Tím je docíleno vysokého standardu kvality informací, se kterými se nadále při posuzování pracuje.

3.1.1. Principy posuzování

Posuzování jako takové stojí na několika principech, které naplňuje a jsou pro proces EIA mnohdy klíčové. Ty jsou často dány na základě mezinárodních smluv, úmluv.

Princip prevence

Jedním ze základních principů je princip prevence. Co se týče ochrany přírody obecně, jedná se o jeden z hlavních principů a klade se velký důraz na jeho naplňování. Je totiž jednodušší škodám předcházet, než je následně řešit, napravovat, často ani nejsme schopni vrátit životní prostředí do svého původního stavu.

Princip veřejnosti

Tento princip pramení z Aarhuské úmluvy, která se zabývá přístupem k informacím o životním prostředí, účasti veřejnosti na rozhodování a dalším. Z výše uvedeného je zřejmé, že na tento princip můžeme nahlížet dvěma způsoby. Jedním je účast veřejnosti na rozhodování, v našem případě na procesu posuzování. Veřejnost se tak v průběhu procesu může vyjadřovat k posuzovaným záměrům a na její názor musí být brán zřetel.

Druhým pohledem je informování veřejnosti. Informace o záměru, strategii a průběhu procesu se zveřejňují tak, aby byla informována co nejširší veřejnost (Cuppen et al., 2012). Tyto informace musí být zveřejněny dle požadavků místní legislativy (úřední desky, internet). Tento princip je zásadní součástí procesu.

Princip trvale udržitelného rozvoje

Princip, který bych se nebál označit za jeden ze základů ochrany životního prostředí. V zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, je popsán jako trvale udržitelný rozvoj společnosti, který „současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů“.

Plánování v minulosti často hledělo pouze na sociální a ekonomický aspekt. Při dodržování principu udržitelného rozvoje však musí hledět také na aspekt životního prostředí. Tímto je poté docíleno toho, že rozvoj sociální a ekonomický neohrozí životní prostředí (Morrison-Saunders, 2012).

Princip odbornosti

Odbornost je při procesu docílena nutností splnění podmínek, které jsou předepsány zákonem a prováděcí vyhláškou. Ta zadává podmínky jak pro aparát státní správy, tedy pro úředníky, kteří samotný proces vedou, tak ale převážně pro takzvané autorizované osoby, které zpracovávají materiály, se kterými se v průběhu procesu pracuje (Braniš, 1994). Autorizaci uděluje samo Ministerstvo.

3.2. Historie

Počátek posuzování vlivů na životní prostředí se datuje ke konci 60. let 20. století. V roce 1969 byl v USA přijat zákon, který se zabýval politikou životního prostředí („NEPA“ – National Environmental Policy Act), ve kterém byl poprvé pojmenován a popsán proces EIA. Do této doby se záměry hodnotily pomocí takzvané CBA metody (Cost-Benefit Analysis), v češtině známé jako analýza užitků a nákladů. Ta hodnotila i technické řešení daného záměru, nehodnotila však jeho vliv na životní prostředí. K přijetí nového zákona vedla řada problémů, souvisejících s masivním rozvojem, znečištěním a ničením životního prostředí, které si společnost začala postupně uvědomovat.

Podle zákona bylo požadováno záměry vyhodnotit z pohledu životního prostředí a vypracovat takzvanou zprávu o hodnocení vlivů na životní prostředí („EIS“ – Environmental Impact Statement). Ta byla poté využita jako podklad pro navazující řízení k povolení či nepovolení daného záměru (Beattie, 1995).

Přínos této právní úpravy byl velký a ve světě se začaly objevovat jí podobné úpravy. Do konce 70. let jí přijaly státy jako Kanada, Austrálie, Thajsko, Francie, SRN, či Nizozemí. Od počátku 90. let se poté připojují východoevropské státy.

Co se týče zemí Evropy, velkou měrou k přijetí zákona přispělo „Evropské společenství“ (předchůdce Evropské unie), pomocí Směrnice Rady 85/337/EHS ze dne 27. června 1985, o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí. Tímto krokem se Evropa vyhoupla na špici přístupu k ochraně životního prostředí.

Vzhledem ke kladným zkušenostem s procesem EIA se ve většině států začala objevovat také úprava strategického posuzování. V tomto směru se mezi jedny z prvních zemí v Evropě řadilo Československo, které přijalo a uzákonilo právní úpravu strategického posuzování v roce 1992 spolu s projektovým. Společnost si tak začala uvědomovat výhody tohoto posouzení, jako je větší variabilita projektů a jejich podob, zvýšení zapojení veřejnosti.

Důležité je také zmínit, že na počátku 90. let se objevuje první úprava mezinárodního posuzování vlivů na životní prostředí, přesněji proces EIA v přeshraničním kontextu, pomocí dohod a úmluv.

Do celosvětového vývoje úpravy, její převážně obecné podoby, se promítlo několik mezinárodních úmluv a dohod. Několik z nich bylo natolik významných, že se o nich nejde nezmínit.

Konference v Rio de Janeiru – deklarace z Ria

Konference konaná v období od 3. do 14. června 1992. Konference se účastnilo přes 30 tisíc delegátů ze 176 zemí světa. Výsledkem bylo přijetí několika významných dokumentů z oblasti životního prostředí jako například Úmluva o biodiverzitě, nebo Agenda 21. Jedním z nejvýznamnějších počinů bylo však přijetí konceptu trvale udržitelného rozvoje.

Samotná deklarace z Ria pak obsahuje 27 zásad, důležitých jak pro trvale udržitelný rozvoj, tak pro samotné posuzování vlivů na životní prostředí. Jedná se o nezávazný dokument. Díky jeho významu se však stal důležitým pro další mezinárodní dokumenty (Spangenberg et al., 2002).

Agenda 21

Agenda 21 je dokumentem přijatým na konferenci v Riu, roku 1992. Jeho pojetí je poněkud širší a zabývá se také otázkami jako je boj s chudobou, ochrana zdraví či růst populace. Stanovuje konkrétní kroky vedoucí k udržitelnému rozvoji, mezi ně patří například zapojení veřejnosti, kvalita veřejné správy a další (Spangenberg et al., 2002).

Aarhuská úmluva

Úmluva přijatá 23.6.1998 v dánském Aarhusu se zabývá přístupem k informacím, účastí veřejnosti na rozhodování a přístupem k právní ochraně v záležitostech životního prostředí. Svůj význam pro posuzování vlivů na životní prostředí nabývá právě svou částí zabývající se účastí veřejnosti v procesu (Hartley et Wood., 2005).

Espoo úmluva

Další významnou úmluvou týkající se posuzování vlivů na životní prostředí je úmluva podepsaná v roce 1991 ve finském městě Espoo. Její význam spočívá především v jejím zaměření, tím je posuzování vlivů na životní prostředí přesahující hranice států.

Věnuje se tedy posuzování záměrů, které mají přeshraniční vliv, spolupráci mezi státy, které můžeme rozdělit na státy původu (státy, ve kterých je činnost, záměr realizován) a státy dotčené, které budou činností ovlivněné (Albrecht, 2008).

Je důležité zmínit, že se nejednalo o dohodu globálního rozsahu, vznikla na evropské půdě pro evropské státy. Další významnou částí úmluvy je poté definice vlivu/dopadu. V čl. 1 bodu VII. se píše „Vliv/dopad znamená jakýkoli účinek způsobený navrhovanou činností na životní prostředí, včetně zdraví a bezpečnosti lidí, flory, fauny, půdy, ovzduší, vody, klimatu, krajiny a historických památek nebo jiných fyzických struktur nebo vzájemného působení těchto faktorů, zahrnuje také účinky

na kulturní dědictví nebo socio-ekonomické podmínky vyplývající ze změn těchto faktorů“ (Albrecht, 2008). Z tohoto je patrné, jak důležitá byla tato úmluva pro formulování dnešních podob zákona.

3.3. Cíle procesu EIA

Hlavním cílem procesu EIA, jak již bylo dříve zmíněno, je ochrana životního prostředí. Aby tento primární cíl mohla EIA plnit, vytyčila si na svém začátku, popřípadě v rámci jejího postupného vývoje, menší dílčí cíle, které by měly procesu k hlavnímu cíli dopomoci. Mezi tyto dílčí cíle poté můžeme zařadit zapojení obyvatel do procesu EIA, čili jejich participaci v samotném procesu povolování, či rozhodování o rozvoji, dále určitá osvěta v oblasti ochrany životního prostředí, neboli zvýšení povědomí o ochraně životního prostředí, a v neposlední řadě pak cíl neméně důležitý a to napomáhání udržitelnému rozvoji (Wilkins, 2003).

Skrze těchto několik dílčích cílů může EIA naplňovat svůj primární cíl, svůj možný potenciál. Hodnocení toho, jak kvalitní EIA je, či jak se jí daří plnit svůj cíl, můžeme sledovat právě na těchto menších, dílčích cílech. Pokud se nám daří zapojit aktivně obyvatelstvo do procesu a to samotné obyvatelstvo má určitou úroveň environmentálního vzdělání či jen environmentálního povědomí, můžeme si být jisti, že tímto napomáháme cíli hlavnímu.

Pokud by se dařilo tyto cíle naplňovat, jednalo by se o ideální stav. Bohužel tomu tak od samotného počátku nebylo a proces EIA se potýkal, či dokonce potýká s mnohými problémy, lépe řečeno nedostatky.

3.4. Problémy v průběhu let

Jako každý nový proces, ani proces EIA nebyl ve svém počátku dokonalý, bez chyb. Na některé nedostatky a zádrhele se přišlo brzy, některé se objevily až později časem. Jak už tomu bývá, vždy ukáže čas a nabyté zkušenosti. Mezi hlavní problémy, se kterými se EIA od svého počátku potýkala, či které ji v průběhu let zastihly, popřípadě se s nimi stále potýká, byly neznalost procesu samotnými občany,

oddálení procesu EIA od povolovacího procesu, nekvalitní místní legislativa, míra či možnost participace a jedním z hlavních zmiňovaných problémů chybějící či nekvalitní post-projektová fáze.

Co se týče problému týkající se neznalosti občanů, ten má dvě roviny. Tou první je neznalost samotného procesu, důvodu proč se tento proces uskutečňuje, či co a jak může ovlivnit. Druhou je pak již výše zmíněná nízká míra environmentálního povědomí, znalostí o životním prostředí, o jeho stavu, problémech, či samotné ochraně. Jedná se o problém, se kterým se EIA potýká již od svého počátku a bohužel je přítomen i v dnešní době.

Ačkoliv se jedná o jeden z dílčích cílů samotného procesu, je právě on jedním z těch, které jsou problémem procesu jako takovým. Zvýšení míry povědomí o životním prostředí a jeho ochraně není pouze cílem, nebo záležitostí EIA, ale především vzdělávání obecně. Jednou z možností je zvýšení a zkvalitnění environmentální nauky na základních a středních školách, popřípadě větší objem informací o životním prostředí mezi lidmi dospělými. Další poté zlepšení informací o samotném procesu, jeho možnostech či výsledku. S tímto problémem zde vzniká, či koexistuje další, a to nedůvěra v úřednický aparát, který proces EIA řídí, vede, popřípadě obava z politické lobby.

Oddálení procesu EIA od procesu povolovacího bylo jedním z problémů, se kterým se potýkala i česká legislativa. Od přijetí procesu do své legislativy v roce 1992 až do roku 2015 probíhal proces EIA, jak je tomu i dnes, před samotným povolovacím procesem vedeným na stavebních úřadech. Avšak s tím rozdílem, že do roku 2015 bylo výsledkem stanovisko „doporučující“. Zjednodušeně řečeno, do roku 2015 proces EIA neměl žádnou legální sílu, jak by mohl konečné rozhodnutí ovlivnit. V mnoha případech pak došlo k tomu, že ačkoliv bylo vydáno orgánem EIA nesouhlasné stanovisko, byl záměr i přes tento „nesouhlas z pohledu životního prostředí“ realizován. Proces EIA se tak v této době mohl zdát, či dokonce byl pouhou informativní studií předkládaného záměru.

Změna k lepšímu přišla s novelou z roku 2015, která minimálně v tomto směru navrátila proces EIA blíže k naplňování jeho cíle. Výsledkem procesu EIA se stalo závazné stanovisko, které díky své legislativní pravomoci může záměry, které mohou nebo mají negativní vliv na životní prostředí významně ovlivnit, a to svým nesouhlasným závazným stanoviskem, na základě kterého by měly být zamítnuty v navazujícím řízení vedeném příslušným správním úřadem, popřípadě jej nasměrovat k lepšímu, šetrnějšímu řešení v rámci plnění podmínek souhlasného závazného stanoviska.

Problém nekvalitní legislativy je problém, který se neustále vyvíjí, lépe řečeno mění. Prakticky všechny místní zákony týkající se procesu EIA na světě vycházejí, nebo spíše jsou inspirovány americkým zákonem NEPA z roku 1969. Z tohoto zákona vychází i evropská směrnice EIA, která jakožto nadřazená legislativní norma ukládá společný rámec, určitou podobu, kterou musí členské státy a jejich zákony EIA mít. I přesto se však najdou odlišnosti. Její kvalitní znění a následné dodržování dílčími státy může výrazně přispět ke kvalitě celého procesu. Co se týče států mimo evropskou unii, je důležité, aby fungovala určitá mezinárodní spolupráce, jak při výměně zkušenosti, či know-how.

Příkladem může být rozdíl v legislativě mezi zeměmi Visegradské čtyřky, který byl do roku 2015 poměrně velký. Rozdíly v nutnosti screeningu či scopingu, závaznosti stanoviska, participaci. Například spolu s Českou republikou i ta Slovenská neměla ještě do roku 2015 závazné stanovisko a proces EIA tak fungoval pouze jako informativní, doporučující studie. Jedním z významných rozdílů byla také povinnost pro zpracování dokumentace pomocí autorizovaných osob. V Polsku a na Slovensku tato povinnost vůbec neexistovala. Významným rozdílem poté byla možnost participace obyvatel, v tomto případě především možnost jejich informovanosti skrze informační systémy EIA. V tomto vycházela do roku 2015 Česká republika nejlépe díky svému informačnímu systému, který spravuje agentura CENIA. Dále Slovenská republika, kde informační systém existuje již od roku 2004. V Polsku se lidé dostali pouze k informacím o již schválených záměrech, či za poplatek ke všem dokumentům z procesu. V Maďarsku ještě v roce 2015 žádný informační systém neexistoval vůbec (Galas et al., 2015).

Rozdíly mezi legislativami jsou však na celém světě, některé se považují za více kvalitní než jiné. Rozhodující však je, že se neustále mění a vyvíjejí. Reagují na globální změny a mohou tak proces přizpůsobit aktuálním potřebám, jako se tomu například stalo při změnách klimatu. Kvalita samotných legislativ, procesu EIA a jeho efektivita, či jak se něco takové dá měřit, posuzovat, bude řešena podrobněji v dalších kapitolách (Johnson, 2015).

Participace a její další problémy jako jsou existence, či neexistence informačních systémů, popřípadě míra jejich kvality, možnost jejich využití občany, nebo samotné zapojení občanů v rámci procesu, to, jakou váhu by jejich „slovo“ mělo v procesu mít, či kolikrát do procesu mohou se svými připomínkami, námitkami, vstoupit.

Jako další bych uvedl kvalitu dokumentů vytvořených v rámci procesu EIA. Především jde v tomto případě o jejich určitou přetechnizovanost, odbornost, která je pro širokou veřejnost, laiky, špatně srozumitelná (Pölonen et al., 2011). Je samozřejmě žádoucí, aby tyto dokumenty byly kvalitně zpracovány odborníky na základě vědeckých studií, zároveň je však důležité, aby se i široká veřejnost byla schopná v dané problematice orientovat a byla tak schopná adekvátně reagovat (Ulibarri et al., 2019).

Jedno z řešení tohoto problému můžeme nalézt v českém pojetí zákona. Přesněji pak v oznámení a v dokumentaci, kde se v kapitole G nachází „všeobecně srozumitelné shrnutí netechnického charakteru“ záměru. Otázkou pak je, v jaké míře a jak by tato kapitola měla být zpracována. Další možností by pak mohlo být určité netechnické představení záměru jeho navrhovatelem obyvatelům v dotčeném území, které by se podobalo předběžnému projednání s příslušným posuzujícím orgánem EIA.

Posledním zmiňovaným problémem je často chybějící, popřípadě nekvalitní úprava post-projektové fáze EIA. Tím je myšlen neexistující, nebo nekvalitně nastavený monitoring a z něj vycházející evaluace, popřípadě nějaká možnost zásahu při zjištění nedostatků, problému vzniklých realizací projektu. Ve stanoviscích můžeme nalézt část týkající se monitoringu, avšak jeho nastavení a následující uplatnění je často velmi špatně uchopeno.

Problematika monitoringu je bohužel v rámci české právní úpravy zakotvena pouze v části týkající se mezistátního posuzování. O možnostech monitoringu v rámci klasického posuzování se však v Evropě mluví již delší dobu.

3.5. Efektivita/kvalita procesu

Jaká je efektivita či kvalita procesu EIA je otázkou, kterou si pokládají odborníci po celém světě. V první řadě je důležité si říci, co to vlastně efektivita v tomto případě je. Obecně se za efektivitu v problematice posuzování vlivů na životní prostředí považuje především naplňování jeho cílů, to znamená od dílčích po ten hlavní (Jay et al., 2007).

Kvalitu poté můžeme vnímat jako „nástroj“, kterým se snažíme docílit největší efektivity samotného procesu. Kvalitu tak můžeme sledovat na již zmíněných dílčích cílech, které si proces EIA vytyčuje, především však na věcech „hmatatelných“, například právních předpisech, kterými je proces EIA upraven, nebo na dokumentech, které vzniknou v rámci procesu a na základě kterých daný záměr posuzujeme. Právě skrze tyto hmatatelné věci a kvalitu, kterou mají, můžeme docílit vyšší efektivity posuzování.

V průběhu let vznikly desítky studií, které se zabývaly efektivitou procesu EIA obecně, nebo se zaměřovaly přímo na jednotlivé státy a jejich legislativní úpravy procesu, popřípadě hodnotily jejich rozdíly, jak tomu bylo i mezi státy Visegrádské čtyřky (Galas et al., 2015). Můžeme tak nalézt studie hodnotící kvalitu a efektivnost finského systému EIA (Polonen et al., 2011), dánského (Lyhne et al., 2017) a spoustu dalších.

Každá studie je samozřejmě jiná a data či výsledky se nikde neopakují, stejně tak jako metody samotného hodnocení. Co se opakuje, jsou však převážně dva hlavní způsoby, kterými jsou studie provedeny, lépe řečeno, na co jsou primárně zaměřeny. První skupinou jsou studie, které hodnotí proces na základě dotazníků mezi odborníky v dané zemi zabývající se problematikou EIA, zainteresovanými státními či místními orgány a popřípadě dotazníků mezi širokou veřejností.

Dále se poté zabývají hodnocením dokumentů vytvořených v rámci procesu, kde se hodnocení zaměřuje především na jejich odbornou kvalitu, nebo například na množství a kvalitu podmínek, které jsou stanoveny v rámci konečného stanoviska. V poslední řadě poté vyhodnocují získaná data například na základě jejich porovnání s ostatními státy.

Zmíněné podmínky, jakožto jedno z kritérií, která studie hodnotí, jsou neopomenutelným a nesmírně důležitým aspektem konečného stanoviska. Díky jejich kvalitě, uchopitelnosti, realizovatelnosti, věcné či technické správnosti můžeme docílit efektivnějšího výsledku celého posuzování. Jejich správné nastavení je tak velmi důležitou součástí samotného stanoviska.

Druhou skupinou jsou poté studie, které proces EIA rozdělují na fáze, které poté samostatně hodnotí. Nalezneme zde tak fázi před samotným procesem (pre-EIA), fázi screeningu a scopingu (preparing the ground), fázi vytváření dokumentace a podpůrných studií pro predikci vlivů (assess and protect), jako předposlední poté fázi zahrnující samotné vyhodnocení a vydání stanoviska (wrap it up) a jako poslední post projektovou fázi (post-EIA), mimo tyto fáze často leží participace široké veřejnosti, která se zkoumá samostatně, vzhledem k jejímu významu (Zhang et al., 2013).

Právě část participace má v rámci posuzování nesmírně významnou roli. Nejen že se jedná o jeden z dílčích cílů samotného posuzování, především jde však o jeden z významných a důležitých aspektů celé ochrany životního prostředí. Zapojení veřejnosti do samotného procesu je v dnešní době již neopominutelnou součástí, která je zakotvena nejen v právních předpisech, ale i v mezinárodních úmluvách.

Každá studie je jiná, pracuje s jinými daty, v mnohých případech je často vytvářena k jinému stavu legislativy a proces EIA tak už může vypadat jinak, než tomu bylo například před rokem. Je proto velmi obtížné zhodnotit, zdali je proces EIA obecně dostatečně efektivní, a plní tak svůj hlavní účel. Jedno je ale díky těmto studiím možné, a to hodnotit kvalitu právě dílčích cílů, fází procesu, či hmatatelných částí procesu v určitou dobu, a na základě zjištěných výsledků reagovat, popřípadě navrhnout lepší řešení a proces tak vylepšit a zdokonalit.

3.5.1. Navrhovaná zlepšení

V předchozím textu bylo zmíněno, že díky studiím zabývajícími se efektivitou procesu EIA, nebo studiím hodnotících kvalitu dílčích právních úprav můžeme navrhovat změny, či jiná řešení v rámci procesu, která by jeho efektivitu zlepšila.

Výsledná efektivita tak úzce souvisí s dříve zmíněnými problémy, se kterými se proces od svého počátku potýkal. Zmíněno jich bylo několik, mnohé se za tu dlouhou dobu již podařilo vyřešit, mnohé stále na lepší řešení či postup čekají. Díky těmto studiím se však můžeme dostávat ke konkrétnějším výsledkům, na kterých můžeme stavět a na jejich základě do budoucna navrhovat lepší a kvalitnější postupy.

Důležitým aspektem kvalitní právní úpravy procesu, jeho „hmatatelných“ součástí, či fází je však také kvalitní lidská základna, která se na procesu EIA podílí. Jde tedy o lidi, kteří rozhodují o tom, jak proces EIA bude vypadat (zákonodárci), ale také lidi, kteří samotný proces EIA vedou, nebo kteří vytváří dokumenty pro proces EIA nezbytné. Od všech těchto lidí by měla být požadována co nejvyšší možná míra vzdělanosti a odbornosti. V této souvislosti je důležité neopomenout další významnou složku lidského faktoru podílející se na procesu, a tou veřejnost, především pak ta neodborná, která do procesu vstupuje. Čím vyšší bude jejich vzdělanost týkající se životního prostředí a jeho ochrany, tím kvalitnější část participace bude a tím efektivnější může celý proces EIA být.

V rámci studií se pak často objevují návrhy, které jde obecně vyjádřit několika body. A to udělat proces EIA srozumitelnějším pro širokou veřejnost a za druhé srozumitelnější svým postupem. S tím souvisí snaha udělat proces lépe realizovatelným, dále pak legálně obhajitelným a v neposlední řadě správně časově, či místně aktuálním (Alton, Underwood, 2002). Mimo to se zde objevují hlasy pro to, aby se stal proces EIA „pružnějším“ nebo „akčnějším“, zjednodušeně řečeno, aby reagoval rychleji na změny, které se dějí ve světě dnes a denně.

3.6. Vývoj právní úpravy posuzování vlivů na životní prostředí EU/ČR

Problematika posuzování vlivů na životní prostředí je upravena psanými i nepsanými pravidly. Mezi ty psané patří zákony, kterými se proces, EIA musí řídit. Stejně tak ale pravidly nepsanými, zvyklostmi, zkušenostmi, které se za řadu let prokázaly jako účinné, efektivní.

3.6.1. Původní směrnice EIA

Prvním rámcovým dokumentem na území Evropy, zabývajícím se posuzováním vlivů na životní prostředí, byla směrnice rady 85/337/EHS ze dne 27. června 1985 (dále jen „původní směrnice“), o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí.

Z právního hlediska je jejím hlavním cílem harmonizovat právní předpisy členských států v oblasti, kde má Evropská unie výlučnou pravomoc, a ochrana životního prostředí je právě jednou z nich.

Z hlediska obsahu bylo hlavním cílem původní směrnice EIA zajištění vysoké úrovně ochrany životního prostředí a začlenění aspektů ochrany životního prostředí do přípravy a povolování záměrů.

Toho bylo dosaženo právě díky procesu posuzování vlivů na životní prostředí. Původní směrnice rámcově udávala určitý náznak podoby procesu, každý členský stát si však jeho přesnou podobu mohl postavit podle sebe, s ohledem na mantinely, které mu vymezovala samotná směrnice. Směrnice vysvětlovala pojmy jako záměr, oznamovatel, povolení a další, stejně tak jako udávala, na co se samotné posuzování zaměří, lépe řečeno, vlivy, na které složky životního prostředí se posuzování soustředí. Mezi nimi jsme pak mohli nalézt vlivy na člověka, faunu a flóru, podnebí a krajinu a mnoho dalších.

Již od počátku zadávala povinnosti členským státům sdělovat informace veřejnosti a té následně možnost participovat na samotném procesu.

Součástí původní směrnice byly celkem tři přílohy. První a druhá příloha obsahovaly seznam záměrů, které podléhaly posuzování. Záměry byly rozděleny podle odvětví, do kterého svou podobou spadaly. Našli jsme zde záměry ze zemědělství, těžebního, chemického a energetického průmyslu, nebo záměry spadající do oblasti infrastruktury. Část záměrů obsahoval limitní hodnotu, která určovala jak „velké“ záměry jsou předmětem procesu a které ne. Ta byla pro dané státy důležitá, protože se jednalo z jejich pohledu o nejvyšší možnou hodnotu, kterou mohly státy do svého zákona zahrnout. Mohly tak ve svém zákoně použít hodnotu stejnou, či ještě menší, v tomto případě přísnější. EHS, později Evropská unie poté na dodržování znění směrnice danými státy dohlížela. Třetí přílohou pak byly okruhy, přesněji informace, na které se musí zaměřit oznamovatel v dokumentu o svém záměru a jeho vlivech na životní prostředí (dle směrnice 85/337/EHS).

3.6.2. Nová směrnice EIA

Vzhledem ke zkušenostem z praxe v průběhu let, změnám v pohledu na ochranu životního prostředí a jeho složek se znění původní směrnice několikrát změnilo. Bylo tak rozhodnuto, že vzhledem k přehlednosti a srozumitelnosti dojde k vytvoření nové kodifikované směrnici EIA.

V roce 2011 tak vznikla nová směrnice evropského parlamentu a rady 2011/92/EU (dále jen „nová směrnice“), o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí.

Její znění oproti původní směrnici je mnohem podrobnější a udává klíčové prvky procesu. Vzhledem k přijetí Aarhuské úmluvy se více zaměřuje a zdůrazňuje právo veřejnosti účastnit se procesu, popřípadě se proti výsledku procesu soudně bránit. Nová směrnice tak definuje pojmy jako veřejnost, či dotčená veřejnost.

Změnou prošlo také znění a počet příloh. Do přílohy I. a II. přibyly nové záměry a u mnoha stávajících pak bylo upraveno znění či jejich limitní hodnota. Znění přílohy číslo III. z původní směrnice bylo nově upraveno na přílohu č. IV.

Nová příloha s označením č. III. vytyčuje kritéria, která použijí příslušné orgány pro zjištění, zda budou záměry z přílohy č. II. posuzovány, či ne. Tímto se v procesu objevuje část takzvaného screeningu. Ten je tedy použit hned na začátku samotného procesu. Oznamovatel zde dostává po prvním oznámení svého záměru možnost předat příslušnému orgánu EIA dokument, v českém pojetí „oznámení“, ve kterém popisuje svůj záměr a jeho vlivy na životní prostředí. Tento dokument nebo-li „oznámení“ nejde svým obsahem však tolik dopodrobna a dalo by se říci, že jde o jednodušší podobu dokumentace EIA. Na základě tohoto „oznámení“ provede příslušný orgán proces, při kterém podle kritérií uvedených v příloze č. III. rozhodne, zda daný záměr bude posuzován či ne. Tento proces má podobu screeningu. Pokud se orgán EIA rozhodne, že daný záměr bude posuzován, přichází na řadu část nazvaná scoping, kde orgán EIA vytyčuje informace, na které se oznamovatel musí zaměřit dále v procesu (dle směrnice 2011/92/EU).

3.6.3. Revize nové směrnice EIA

V roce 2014 přišla poslední změna související se směrnicí. Jedná se o její nové, upravené znění 2014/52/EU (dále jen „revidovaná směrnice“). Cílem této změny bylo převážně snížit administrativní zátěž spojenou s procesem a snaha reagovat na nové hrozby, problémy životního prostředí, se kterými se dnešní společnost potýká.

Hlavními změnami v revidované směrnici bylo zjednodušení části screeningu, ponechání větší volnosti členským státům pro tvorbu a úpravu jejich procesu, zavedení maximálního časového rámce v průběhu procesu, dále zvýšení kvality odůvodnění daných rozhodnutí a zlepšení jejich kvality vůči veřejnosti, to znamená větší srozumitelnost a dále transparentnost.

Při každé změně směrnic, jakož i této, musejí členské státy reagovat na daný vývoj a upravovat tak svoje vnitrostátní předpisy související s procesem, aby byly v souladu s nejnovějším zněním (dle směrnice 2014/52/EU).

3.6.4. První česká podoba procesu

Prvním zákonem na českém území zabývajícím se problematikou posuzování vlivů na životní prostředí byl zákon č. 244/1992 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, který vycházel z velké části z původní evropské směrnice EIA, ačkoliv Česká republika, přesněji Československá federativní republika nebyla v době přijetí členem Evropské Unie.

Z pohledu dnešní legislativy byl proces o mnoho jednodušší a co je nejdůležitější, jeho výsledek (stanovisko) mělo pouze doporučující charakter s časově neomezenou platností. V zákoně bylo jasně uvedeno, že bez stanoviska EIA nebylo možno vydat rozhodnutí v dalším navazujícím řízení (územní a stavební řízení), ale to, jestli muselo být navíc souhlasné, již ne. Stanovisko orgánu EIA, vypracované na konci celého procesu tak nebylo závazné a jeho znění bylo tedy pouze doporučující. Z výše uvedeného vyplývá, že proces posuzování vlivů na životní prostředí nebyl v době platnosti tohoto zákona tak mocným nástrojem v oblasti ochrany životního prostředí jako je tomu dnes (Braniš, 1994).

Proces se skládal z „oznámení“, dokumentace EIA, posudku, veřejného projednání a stanoviska. Oznámení záměru, které zasílal oznamovatel orgánu EIA, mělo povahu průvodního dopisu a obsahovalo pouze několik základních informací o záměru. Často, nebo prakticky výhradně, se posílalo orgánu EIA rovnou s dokumentací, která již měla svou podobu stanovenou v příloze č. 3 k zákonu. Ta byla poměrně rozsáhlá a dokumentace tak byla stěžejním dokumentem v celém procesu. Již v této době zákon respektoval názor veřejnosti, a tak se veřejnost mohla k dokumentaci EIA a celé podobě záměru vyjádřit. Na základě dokumentace a vyjádření k ní zaslaných (vyjádření veřejnosti, obce, či dotčených orgánů) byl vypracován odborně způsobilou osobou posudek (Braniš, 1994). Ten zde také neměl svou stanovenou podobu a zpracovatel se tak musel řídit pouze několika odstavci zákona.

Posléze se přistoupilo k veřejnému projednání záměru, které se konalo vždy, u každého posuzovaného záměru. Na něm se projednával mezi zástupci oznamovatele, státní správy, obce, zpracovatelem posudku a veřejností záměr a vypracovaný posudek. Z jeho průběhu byl poté zhotoven protokol. Posledním krokem v procesu bylo stanovisko. To zpracoval na základě posudku a protokolu z veřejného projednání příslušný posuzující orgán EIA. Stanovisko EIA mělo svou předepsanou podobu v příloze č. 4 k zákonu a dle konstrukce přílohy mělo velmi informativní formu. Jak již bylo výše uvedeno, jednalo se pouze o doporučující stanovisko k záměru.

V přílohách č. 1 a č. 2 byly uvedeny záměry z několika odvětví, které byly posuzovány, ať už přímo, či z rozhodnutí příslušného orgánu EIA. Podrobnost těchto dvou příloh byla velmi malá a byl zde tak velký prostor pro oznamovatele se posuzování vyhnout (Braníš, 1994).

V zákoně bylo také velmi obsírně řešeno posuzování koncepcí. Posuzování mělo v gesci Ministerstvo životního prostředí a bez jeho stanoviska nebylo možné koncepcie definované zákonem dále projednat, popřípadě schválit. Hlavním předmětem posuzování byly v této době především územně plánovací dokumentace.

Zajímavostí zákona byla část týkající se posuzování výrobků, kde se porovnávala vlastnost výrobků z hlediska jejich vlivu na životní prostředí s požadavky stanovenými právními předpisy a technickými normami. Vše probíhalo formou certifikace podle zvláštních právních předpisů. Příslušným orgánem k posuzování byla Česká inspekce životního prostředí.

3.6.5. Současná podoba zákona

Stejně jako směrnice EIA, tak i český zákon se v průběhu let vyvíjel do své aktuální podoby. Jeho původní podoba z roku 1992 doznala několika výrazných změn. Dnešní znění zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, je účinné od 1.1.2018. V této kapitole bude popsán průběh procesu dle aktuální verze zákona.

Dnešní proces EIA z pohledu české legislativy začíná podáním oznámení oznamovatelem příslušnému orgánu EIA, kterými jsou Ministerstvo životního prostředí a krajské úřady. Samotnému oznámení může ještě předcházet předběžné projednání na žádost oznamovatele, na kterém může prodiskutovat daný záměr. Na tomto jednání mohou být projednány nejproblematictější vlivy daného záměru a příslušný orgán může navrhnout způsob a rozsah vyhodnocení vlivů daného záměru na jednotlivé složky životního prostředí.

Samotné oznámení záměru má svou jasně danou osnovu uvedenou v příloze č. 3 k zákonu. Příslušný orgán EIA po doručení „oznámení“ a kontrole jeho náležitostí rozešle jeho znění dotčeným územním samosprávným celkům, dotčeným správním úřadům a zveřejní jej na internetu. Všichni mají od tohoto momentu možnost zaslat písemně své vyjádření k záměru, a to ve lhůtě 30 dnů.

Pokud záměr nespadá do kategorie I. přílohy č. 1 k zákonu, tedy není záměrem, kterému zákon přímo určuje, že bude posouzen, tak u záměrů z kategorie II. provede orgán EIA na základě oznámení a vyjádření k němu zaslaných podle kritérií uvedených v příloze č. 2 takzvané zjišťovací řízení. To má podobu screeningu a orgán při něm pomocí kritérií z přílohy, informací v oznámení a došlých vyjádření rozhodne, zda předkládaný záměr bude dále posuzován, to znamená, že jeho vlivy na životní prostředí mohou být tak závažné a je potřeba je dále podrobněji vyhodnotit. Druhou možností je, že orgán EIA rozhodne, že předkládaný záměr nemůže mít závažné tak vlivy na životní prostředí a nebude proto dále posuzován. Proces poté končí rozhodnutím podle pravidel správního řádu. Orgán EIA v obou případech závěr zjišťovacího řízení rozešle a zveřejní na internetu.

V případě, že orgán EIA rozhodl, že záměr bude dále posuzován, pokračuje proces dokumentací EIA. Příslušný orgán v závěru zjišťovacího řízení uvede důvody dalšího posuzování a stanoví oblasti, na které je třeba se podrobněji zaměřit. Informaci o dalším posuzování dále zveřejní na internetu. V tuto chvíli je povinností oznamovatele vypracovat dokumentaci EIA, podle přílohy č. 4 zákona a zaslat ji orgánu EIA. Tu mohou zpracovávat pouze k tomu oprávněné osoby, nebo-li autorizované osoby. Podmínky autorizace stanovuje § 19 zákona a autorizaci uděluje Ministerstvo životního prostředí.

Dokumentace je určitou odbornou studií záměru, která popisuje a vyhodnocuje vlivy záměru na životní prostředí. Po zaslání dokumentace orgán EIA zkontroluje všechny náležitosti dokumentace, a pokud orgán EIA nalezne v dokumentaci chyby, vrátí dokumentaci do 10 dnů oznamovateli. Pokud však je vše v pořádku, rozešle ji stejným subjektům jako tomu bylo u oznámení. Stejně tak ji zveřejní na internetu.

V tuto chvíli začíná znovu třicetidenní lhůta pro vyjádření. V této době začne orgán EIA hledat autorizovanou osobu pro vypracování nezávislého posudku. Tou může být znovu pouze osoba k tomu oprávněná, tedy držitel autorizace v oblasti posuzování vlivů na životní prostředí. Se zpracovatelem posudku uzavírá orgán EIA smlouvu o vypracování posudku. Po uplynutí lhůty zašle orgán EIA všechna obdržená vyjádření spolu s dokumentací EIA zpracovateli posudku a tomu začíná běžet lhůta pro jeho vypracování. Ta v nejsložitějších případech může činit až 95 dní.

Pokud příslušný orgán EIA obdrží nesouhlasné vyjádření veřejnosti k dokumentaci záměru, nařídí konání veřejného projednání. Lhůta pro jeho konání běží od konce lhůty pro vyjádření k dokumentaci. Pokud je rozhodnuto, že se bude konat, musí se tak učinit do třiceti dnů od konce lhůty pro vyjádření k dokumentaci. Jeho průběh je upraven v prováděcí vyhlášce k zákonu. Na něm oznamovatel, zpracovatel dokumentace, dotčené orgány a územní samosprávné celky diskutují spolu s veřejností daný záměr a jeho vlivy na životní prostředí. Veřejného projednání se také účastní zpracovatel posudku a příslušný orgán EIA, který samotné veřejné projednání řídí. Z veřejného projednání je pořizován zápis, který se zveřejňuje spolu se stanoviskem a posudkem na konci celého procesu.

Na základě zápisu z veřejného projednání, dokumentace EIA a vyjádření k ní obdržených vypracovává zpracovatel posudku odborný posudek. Jeho náležitosti jsou uvedeny v příloze č. 5 k zákonu. Zpracovatel posudku v něm hodnotí dokumentaci a informace v ní uvedené, posuzuje daný záměr a navrhovaná opatření. Posudek také obsahuje návrh stanoviska. Jeho úkolem je též vypořádávání vyjádření zasláným k dokumentaci.

Orgán EIA po obdržení posudku vypracovává závazné stanovisko k posouzení vlivu provedení záměru na životní prostředí. To je vypracováno na základě dokumentace, vyjádření k ní obdržných, závěru z veřejného projednání a posudku. Lhůta pro jeho vypracování je 30 dní po obdržení posudku. Jeho náležitosti jsou uvedeny v příloze č. 6 k zákonu. Orgán EIA zašle stanovisko oznamovateli, dotčeným orgánům, dotčeným územním samosprávným celkům a zveřejňuje jej spolu s posudkem a zápisem z veřejného projednání na internetu.

Stanovisko EIA může být souhlasné, či nesouhlasné. Jedná se o podklad pro vydání rozhodnutí v navazujících řízeních k záměru. Oznamovatel jej tak předkládá jako jeden z podkladů při těchto navazujících řízeních a jeho znění je pro správní úřady vedoucí daná řízení závazné. Platnost stanoviska je 7 let a je možné ho prodloužit, a to i opakovaně o dalších 5 let, při splnění podmínek uvedených v zákoně.

V případě záměrů kategorie I přílohy č. 1 k zákonu, které se musí ze zákona posuzovat v plném rozsahu, se postupuje stejným způsobem (bez screeningu).

4. METODIKA

4.1. Podklady

Data

V rámci diplomové práce byla použita data poskytnutá z informačního systému EIA, spravovaného agenturou CENIA. Jednalo se o data obsahující počty vydaných závěrů zjišťovacího řízení (dále jen „ZZŘ“) a stanovisek z let 2002 až 2017. Celkový počet ZZŘ za zkoumané období činil 13 984. Stanovisek bylo vydáno za dané období 1 418. Na základě jejich počtu v jednotlivých letech, či zařazení záměru podle přílohy č. 1 k zákonu poté bylo vytvořeno několik dílčích tabulek, pro lepší orientaci.

Data týkající se ZZŘ obsahovala atributy jako název záměru, kód záměru (kód příslušného orgánu EIA a pořadové číslo), zařazení záměru v rámci přílohy č. 1, název a IČO oznamovatele, datum zahájení a ukončení zjišťovacího řízení a verze zákona, dle kterého bylo zjišťovací řízení vedeno.

Data týkající se stanovisek obsahovala na místo atributů jako datum zahájení a ukončení zjišťovacího řízení datum vydání stanoviska a jeho znění (suhlasné či nesuhlasné).

Legislativní dokumenty

Jako další podklady pro zpracování diplomové práce byly použity materiály legislativního charakteru. Přesněji se jednalo o zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a jeho novely do roku 2017, dále důvodové zprávy k těmto novelám a v neposlední řadě směrnice evropské unie o posuzování na životní prostředí.

4.2. Zpracování a výběr dat

Data

Data byla rozdělena do několika tabulek a grafů pro lepší orientaci, vznikly tak grafy týkající se počtu ZZŘ dle orgánu EIA, počtu stanovisek na orgán a další. Nejdůležitějším rozdělením pro další práci byla tabulka obsahující počty ZZŘ v průběhu daného období a jejich zařazení podle přílohy č. 1 (kategorie II) k zákonu a k nim příslušný počet v daném roce.

ZZŘ dle zařazení a jednotlivých let vydání						
Zařazení	Rok vydání					
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
II/4.3	4	7	7	14	14	24
II/5.2	1	0	0	0	1	2
II/5.3	0	0	0	2	0	3
II/5.4	0	2	1	0	1	2
II/5.5	0	0	0	0	0	0
II/5.6	0	6	7	7	9	12
II/5.7	0	0	1	0	0	1

Tab. 1: Ukázka tabulky - Počet ZZŘ dle zařazení a jednotlivých let vydání za období 2002-2017 (zdroj CENIA, upravil Kulendík, 2020)

Toto rozdělení bylo stěžejní pro dosažení hlavního cíle diplomové práce a to potvrzení, že změny ve znění zákona a příloze č. 1 k zákonu měly vliv na počet záměrů, které spadaly v tu danou dobu pod zákon a tím pádem byly také předmětem posuzování.

Následovalo tak podrobné zkoumání vytvořených tabulek. Hledaly se anomálie, výkyvy v počtu záměrů v rámci časové řady.

Tímto způsobem se našlo několik těchto výkyvů, které byly podrobeny dalšímu zkoumání. Jak již bylo zmíněno, hlavní premisou byl názor, že změny v příloze č. 1 k zákonu (limity, či dikce jednotlivých bodů) měly významný vliv na počet záměrů, které v určitý rok spadaly do posuzování dle zákona.

Výběr validních dat tak proběhl současně s porovnáním znění daných bodů přílohy č. 1 k zákonu (stav před výkyvem a po). Tímto způsobem bylo nalezeno 10 výkyvů v počtu záměrů, které korelují se změnou znění daného bodu v příloze č. 1 k zákonu. Tyto body, jejich znění a počty budou dále rozebrány v rámci diplomové práce.

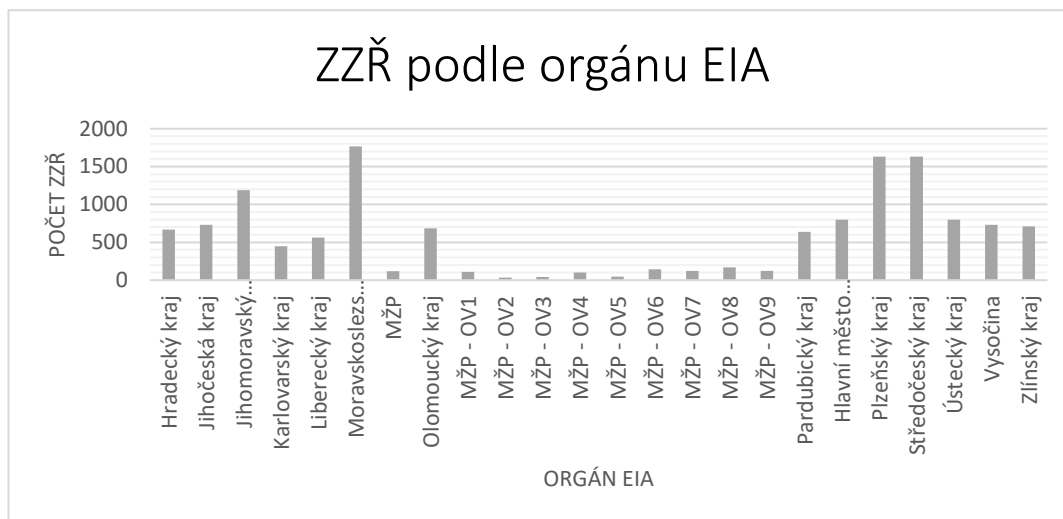
V rámci této kapitoly je důležité upozornit, že se jedná o data z let 2002 až 2017 a pracuji tak se „starou“ podobou přílohy č. 1 k zákonu. Jak již bylo výše zmíněno v současnosti po poslední novele z roku 2017 je již tato příloha vytvořena nově.

Legislativní dokumenty

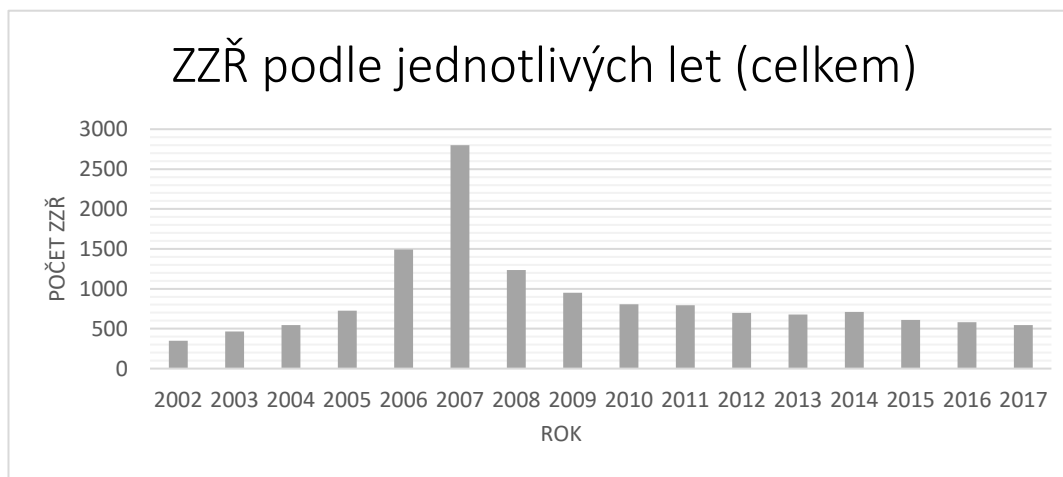
Vzhledem k množství novel a vývoji samotného zákona bylo dalším cílem práce podrobně prozkoumat znění zákona a všech jeho novel, dále důvodových zpráv a evropských směrnic EIA a jejich novel. V rámci toho bylo zmapováno několik změn, které významně ovlivnily průběh procesu, popřípadě měly vliv na jeho podobu, či význam. Výčet nejvýznamnějších z nich a jejich podrobnější popis bude v další části této práce.

5. VÝSLEDKY

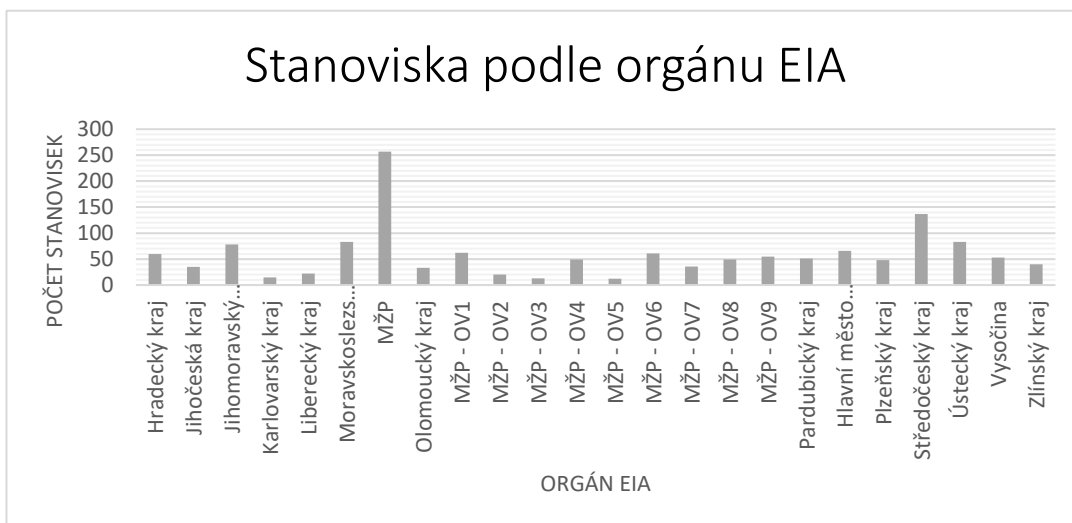
5.1. Rozdělení dat

Obr. 1: Graf - Počet ZZŘ podle orgánu EIA za období 2002-2017 (Kulendík, 2020)

Obr. 2: Graf - Počet ZZŘ podle jednotlivých let (Kulendík, 2020)

Obr 3: Graf - Počet stanovisek podle orgánu EIA za období 2002-2017 (Kulendík, 2020)

Obr. 4: Graf - Počet stanovisek podle jednotlivých let (Kulendík, 2020)

5.2. Příloha č. 1

Příloha č. 1 k zákonu zde byla již zmíněna výše. Od samého počátku zákona si prošla desítkami změn. Některé byly méně významné, jiné více. Změnou byla někdy pouze jen úprava jednoho slova v popisu bodu, jindy šlo o celý popis nebo limitní hodnotu. Je důležité si uvědomit, že ale právě jinou, novou, formulací popisu bodu, jiným slovem či jinou limitní hodnotou mnohdy mohlo dojít, ba dokonce došlo k výraznému nárůstu množství posuzovaných záměrů. Výčet a popis těch nejzásadnějších bude uveden níže.

Ještě před samotným výčtem je důležité zmínit, že poslední novelou z roku 2017 se změnila celá podoba přílohy č. 1. Jednalo se v rámci let o změnu nejvýraznější, změnilo se nejen znění bodů, limity, ale také uspořádání a celkové rozdělení bylo vytvořeno nově pro přehlednější orientaci jak pro oznamovatele, tak pro samotný orgán EIA. Tato práce se však věnuje její původní podobě.

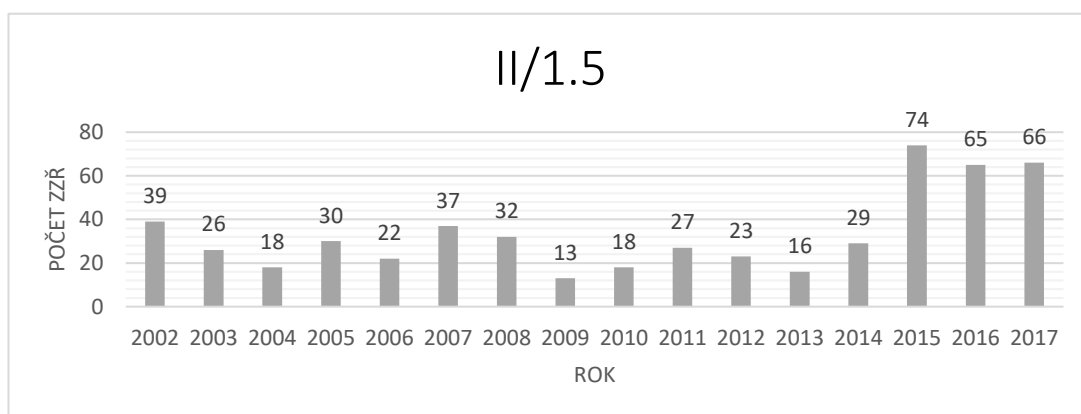
V rámci podrobného zkoumání tabulky počtu hodnocených záměrů a změn v příloze č. 1 bylo zjištěno 10 případů, kde byla nalezena spojitost mezi počtem řešených záměrů a změnou znění přílohy č. 1. V těchto případech šlo zejména o změny v rámci novel v letech 2004, 2006, 2015 a přesněji poté o záměry, spadající do kategorie II. přílohy č. 1 zákona.

Příloha č. 1 zákona obsahovala do její poslední novely z roku 2017 přesně **120** bodů, rozdělených do dvou kategorií (I. a II.). Deset výkyvů je proto velmi malé číslo, zastupuje tak jen zhruba **8 %** druhu záměrů. Tím důležitým číslem ale je, kolik procent z celkové počtu hodnocených záměrů zastupuje. Jak již bylo dříve zmíněno, od roku 2002 do roku 2017 bylo vydáno přesně **13 984** ZZŘ. Těch 10 bodů, tj. **8 %** z počtu všech bodů za řešené období činí přesně **8 092** hodnocených záměru, což představuje zhruba **58 %** z celkového počtu vydaných ZZŘ.

V rámci každého bodu je uveden jeho obecný popis, vývoj v počtu řešených záměrů, dále je vytvořen graf. V rámci popisu jsou dále uvedena jednotlivá znění v rámci novel zákona.

Bod 1.5

Bod zabývající se chovem hospodářských zvířat. Na území ČR bylo vydáno přesně **535 ZZŘ** k tomuto bodu. Jeho znění bylo změněno v rámci novel zákona jednou, a to v roce 2015, kdy kvůli změně v popisu a upřesnění limitu bylo vydáno od roku 2015 každoročně zhruba 2 až 3 krát více ZZŘ, z průměrných 25 na 65.

Obr. 5: Graf - Počet ZZŘ bodu II/1.5 za období 2002-2017 (Kulendik, 2020)

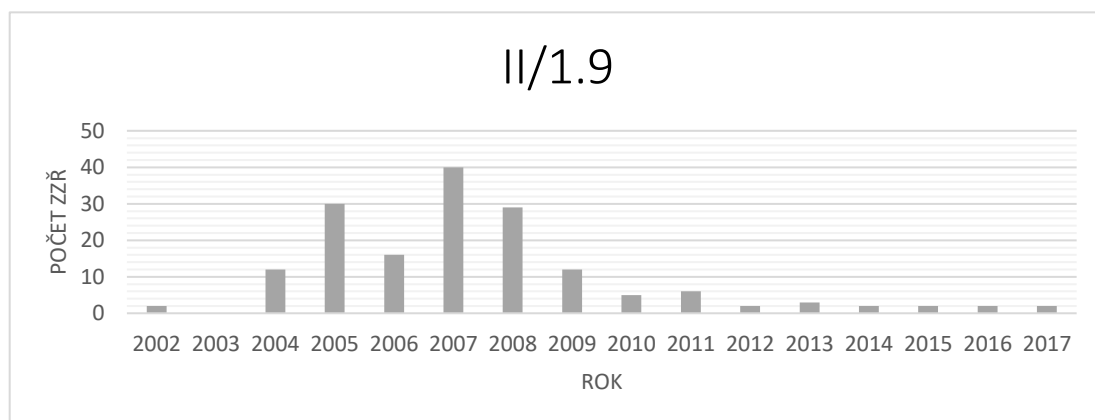
Do roku 2015: Chov hospodářských zvířat s kapacitou od 50 do 180 dobytčích jednotek (1 dobytčí jednotka = 500 kg živé hmotnosti).

2015 - 2017: Zařízení k intenzivnímu chovu hospodářských zvířat s kapacitou od 50 dobytčích jednotek (1 dobytčí jednotka = 500 kg živé hmotnosti)

Bod 1.9

Tento bod je určen pro záměry čistíren odpadních vod a s nimi spojené infrastruktury. Za řešené období bylo vydáno **165 ZZŘ**. Novelou z roku 2004 došlo k 2 až 3 násobnému navýšení počtu zkoumaných záměrů v dalších letech.

Vzhledem k zaměření převážně na městské čistírny odpadních vod se však změnou trendu na výstavby malých ČOV následně jejich počet rapidně snížil. Jde zde však vidět jasné navýšení změnou znění bodu.

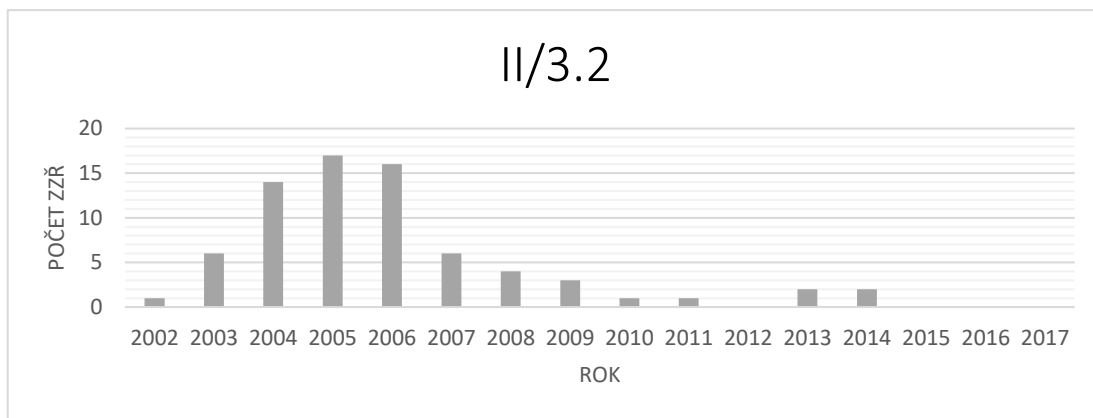
Obr. 6: Graf - Počet ZZŘ bodu II/1.9 za období 2002-2017 (Kulendik, 2020)

Do roku 2004: Čistírny odpadních vod s kapacitou přesahující 10 000 EO, pokud nepřísluší do kategorie I, a kanalizace pro více než 5 000 napojených obyvatel.

Do roku 2017: Čistírny odpadních vod s kapacitou od 10 000 do 100 000 ekvivalentních obyvatel, kanalizace od 5 000 do 50 000 napojených obyvatel nebo průmyslové kanalizace o průměru větším než 500 mm.

Bod 3.2

Bod z kategorie energetiky, který je zaměřen na větrné elektrárny. Stejně jako u předchozího bodu došlo ke změně znění tohoto bodu novelou v roce 2004. Následkem byl znovu zvýšený počet zkoumaných záměrů. Celkové číslo za řešené období je **73 ZZŘ**. Toto číslo je poměrně malé v rámci ostatních řešených bodů. I přes zmíněný výrazný nárůst v roce 2004 se roční průměr začal výrazně snižovat, až se dostal skoro k nule případů za rok. Důvody proč tomu tak je, mohou být různé, jedním bude určitě přechod investorů na jiný druh obnovitelné energie, a to na fotovoltaické elektrárny. Dalším neméně důležitým je zřejmě právě proces EIA.

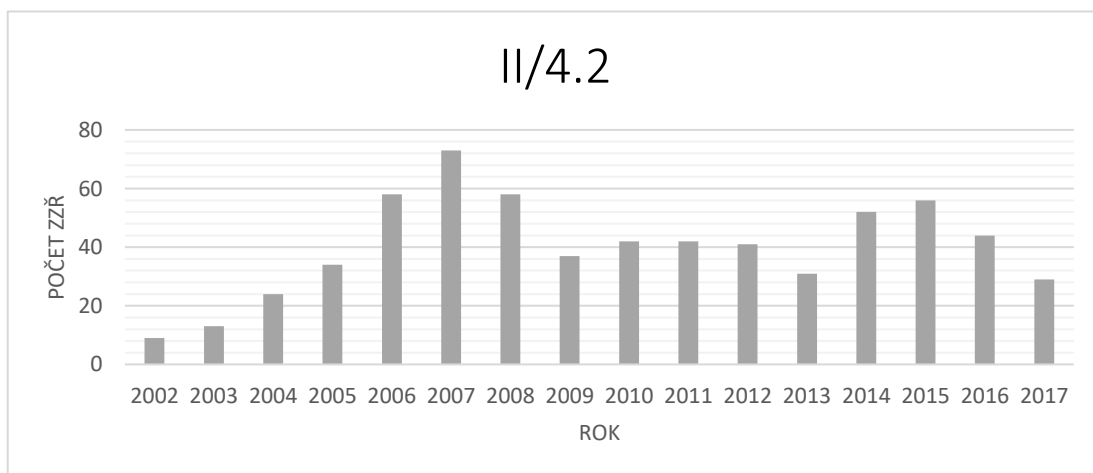
Obr. 7: Graf - Počet ZZŘ bodu II/3.2 za období 2002-2017 (Kulendík, 2020)

Do roku 2004: Větrné elektrárny od maximálního výkonu 5 kWe.

2004 - 2017: Větrné elektrárny s celkovým instalovaným výkonem vyšším než 500 kWe nebo s výškou stojanu přesahující 35 metrů.

Bod 4.2

Tento bod je zaměřen na oblast průmyslu, přesněji na povrchové úpravy kovů a plastických materiálů elektrolytickými nebo chemickými procesy. Dohromady bylo vydáno přesně **643 ZZŘ**, roční počet ZZŘ se zvýšil po novele v roce 2004. Od tohoto roku se průměrně začalo řešit mnohdy až 4 násobek záměrů než do roku 2004, kdy průměrem bylo 15 ZZŘ za rok.

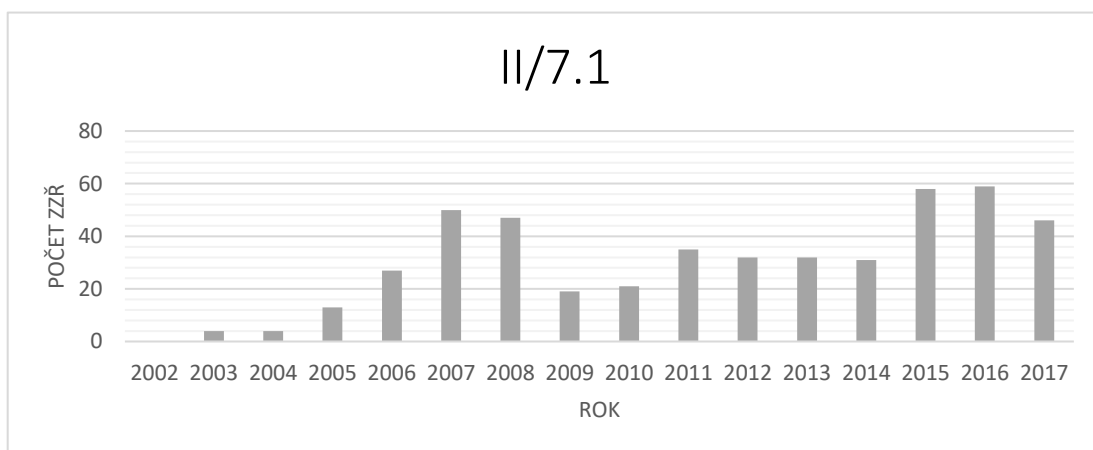
Obr. 8: Graf - Počet ZZŘ bodu II/4.2 za období 2002-2017 (Kulendík, 2020)

Do roku 2004: Povrchová úprava kovů a plastických materiálů elektrolytickými nebo chemickými procesy od 10 000 do 500 000 m²/rok upravené plochy.

2004 - 2017: Povrchová úprava kovů a plastických materiálů včetně lakoven, od 10 000 do 500 000 m²/rok celkové plochy úprav.

Bod 7.1

Další bod z oblasti výroby, přesněji pak z výroby nebo chemického zpracování polymerů a syntetických látek. Bylo vydáno přesně **478 ZZŘ** a nárůst v počtu v jejich ročním počtu přišel znovu s novelou z roku 2004.

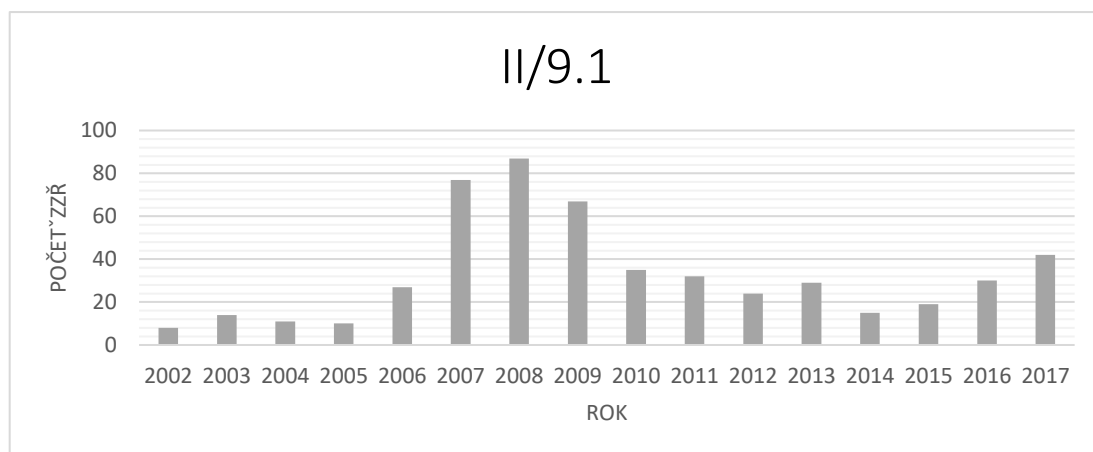
Obr. 9: Graf - Počet ZZŘ bodu II/7.1 za období 2002-2017 (Kulendík, 2020)

Do roku 2004: Výroba nebo chemické zpracování polymerů a syntetických kaučuků, výroba a zpracování výrobků na bázi elastomerů s kapacitou.

2004 - 2017: Výroba nebo zpracování polymerů a syntetických kaučuků, výroba a zpracování výrobků na bázi elastomerů s kapacitou nad 100 t/rok.

Bod 9.1

Bod týkající se stavby a rekonstrukce silnic zaznamenal v průběhu let několik změn, ty hlavní v roce 2004 a 2006. Přes mírné snížení po roce 2004 došlo novelou v roce 2006 k výraznému nárůstu z průměru 10 ZZŘ za rok až na průměrných 40 ročně. Celkem bylo vydáno **527 ZZŘ**.

Obr. 10: Graf - Počet ZZŘ bodu II/9.1 za období 2002-2017 (Kulendík, 2020)

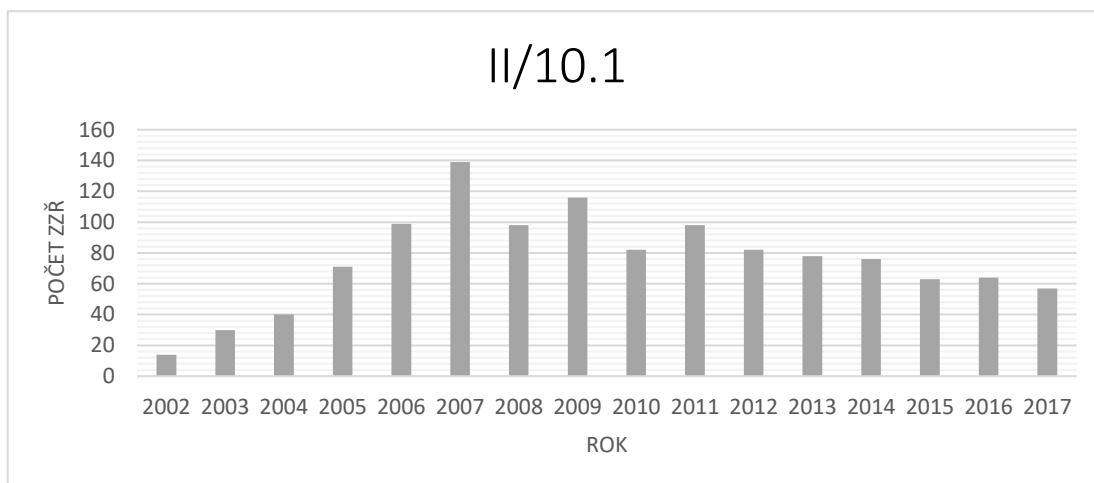
Do roku 2004: Novostavby a rekonstrukce silnic o šíři větší než 10 m (záměry neuvedené v kategorii I).

2004 - 2006: Novostavby a rekonstrukce silnic o šíři větší než 10 m (záměry neuvedené v kategorii I) nebo místních komunikací o čtyřech a více jízdních pružích delších než 500 m.

2006 - 2017: Novostavby, rozšiřování a přeložky silnic všech tříd a místních komunikací I. a II. třídy (záměry neuvedené v kategorii I).

Bod 10.1

Bod 10.1 je bodem z kategorie odpadů. Jeho znění bylo změněno za řešené období 4 krát. To výrazně ovlivnilo počet hodnocených záměrů. Celkem bylo hodnoceno přesně **1207** záměrů v kategorii č. II. Díky novele z roku 2004 došlo zhruba k trojnásobnému navýšení vydaných ZZŘ.

Obr. 11: Graf - Počet ZZŘ bodu II/10.1 za období 2002-2017 (Kulendik, 2020)

Do roku 2004: Zařízení pro nakládání s ostatními odpady s kapacitou 1000 až 30 000 t/rok.

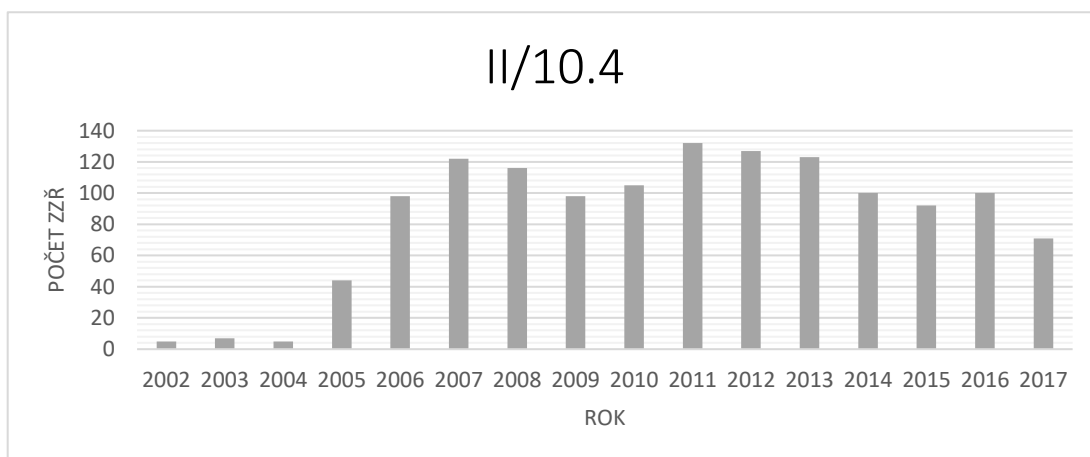
2004 - 2006: Zařízení pro nakládání s ostatními odpady s kapacitou 1000 až 30 000 t/rok; nakládání s nebezpečnými odpady s kapacitou od 100 do 1000 t/rok.

2006 - 2015: Zařízení ke skladování, úpravě nebo využívání nebezpečných odpadů; zařízení k fyzikálně-chemické úpravě, energetickému využívání nebo odstraňování ostatních odpadů.

2015 - 2017: Zařízení k odstraňování nebo průmyslovému využívání odpadů (záměry neuvedené v kategorii I).

Bod 10.4.

Bod týkající se skladování toxických látek a pesticidů doznal v rámci vývoje zákona jedné změny a to v roce 2004, kdy se díky této novele průměrný počet 6 ZZŘ zvýšil v dalších letech na 110 ZZŘ ročně. Celkem tak bylo hodnoceno přesně **1345** záměrů tohoto charakteru.

Obr. 12: Graf - Počet ZZŘ bodu II/10.4 za období 2002-2017 (Kulendík, 2020)

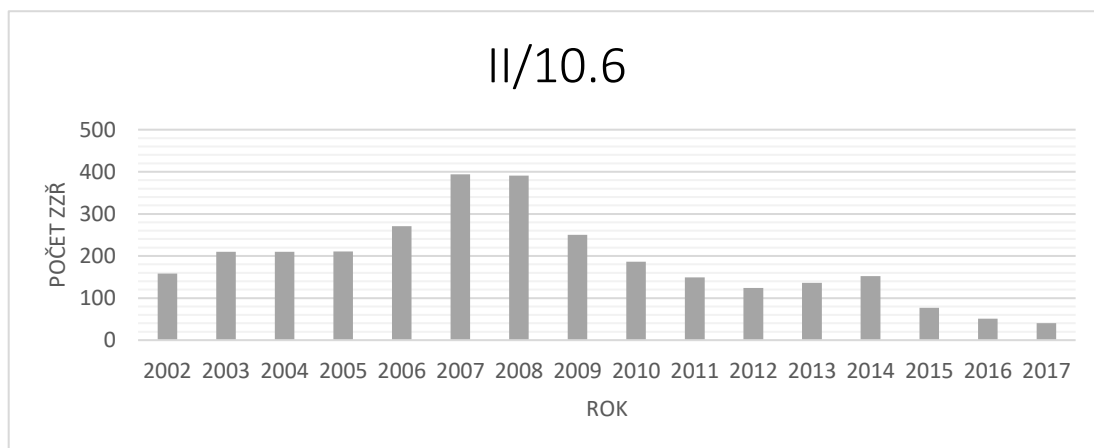
Do roku 2004: *Skladování toxických látek a pesticidů v množství nad 1 t; kapalných hnojiv, farmaceutických výrobků, barev a laků v množství nad 100 t.*

2004 - 2017: *Skladování vybraných nebezpečných chemických látek a chemických přípravků (vysoce toxických, toxických, zdraví škodlivých, žíravých, dráždivých, senzibilizujících, karcinogenních, mutagenních, toxických pro reprodukci, nebezpečných pro životní prostředí 11b) a pesticidů v množství nad 1 t; kapalných hnojiv, farmaceutických výrobků, barev a laků v množství nad 100 t.*

Bod 10.6.

Jedním vůbec z nejčastěji hodnocených typů záměrů jsou právě ty, které spadaly pod bod 10.6. Ten zkráceně řešil záměry týkající se průmyslových, obchodních a bytových zón. Celkem bylo vydáno **3 010** ZZŘ. Znění bodu doznalo změn důsledkem dvou novel, té z roku 2004 a 2015.

Ta první znamenala vysoký nárůst zkoumaných záměrů, naopak druhá jejich snížení. Pro představu průměr do roku 2004 činil 158 ZZŘ, od roku 2004 do roku 2015 224 ZZŘ a od roku 2015 pak 141.

Obr. 13: Graf - Počet ZZŘ bodu II/10.6 za období 2002-2017 (Kulendík, 2020)

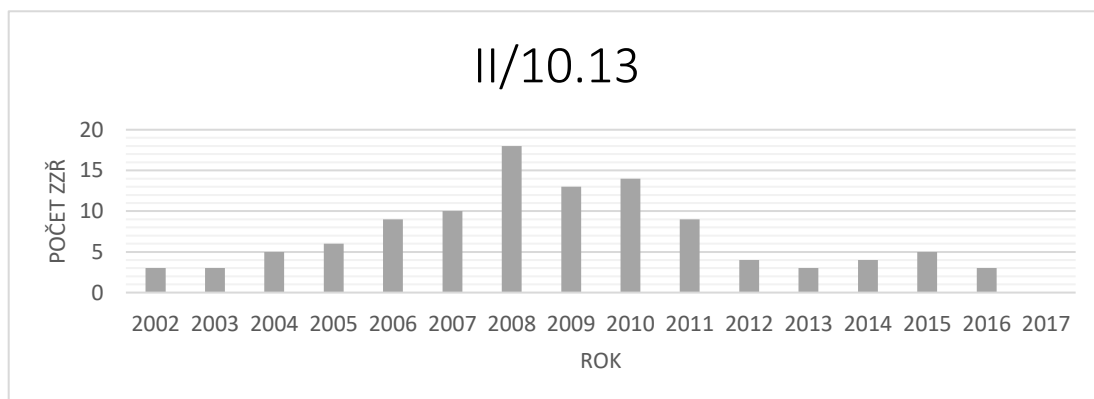
Do roku 2004: Průmyslové zóny a obchodní zóny včetně nákupních středisek o celkové výměře nad 3000 m² zastavěné plochy; areály parkovišť nebo garáží se zastavěnou plochou nad 1000 m².

2004 - 2015: Skladové nebo obchodní komplexy včetně nákupních středisek, o celkové výměře nad 3 000 m² zastavěné plochy; parkoviště nebo garáže s kapacitou nad 100 parkovacích stání v součtu pro celou stavbu.

2015 - 2017: Nové průmyslové zóny a záměry rozvoje průmyslových oblastí s rozlohou nad 20 ha. Záměry rozvoje měst s rozlohou nad 5 ha. Výstavba skladových komplexů s celkovou výměrou nad 10 000 m² zastavěné plochy. Výstavba obchodních komplexů a nákupních středisek s celkovou výměrou nad 6 000 m² zastavěné plochy. Parkoviště nebo garáže s kapacitou nad 500 parkovacích stání v součtu pro celou stavbu.

Bod 10.13

Předmětem tohoto bodu byly tematické areály, mezi které patří areály vědecké, školní, kulturní a další. Celkem bylo hodnoceno **109** záměrů a tento počet byl ovlivněn dvěma novelami. Rok 2004 znamenal navýšení v počtu zkoumaných záměrů, aby se tento počet výrazně snížil v roce 2015. Z průměrného počtu 3 ZZŘ za rok se zvýšil od roku 2004 na 10 a poté od roku 2015 snížil na průměrných 6 ZZŘ za rok.

Obr. 14: Graf - Počet ZZŘ bodu II/10.13 za období 2002-2017 (Kulendík, 2020)

Do roku 2004: Tematické areály uvedené ve schválené územně plánovací dokumentaci.

2004 - 2015: Tematické areály na ploše nad 5 000 m².

2015 - 2017: Tematické areály na ploše nad 2 ha.

Pro ilustraci tabulka s porovnáním počtu ZZŘ u sledovaných bodů a k nim náležející počet vydaných stanovisek. Tabulka je ovlivněna jak výsledky ZZŘ tak individuálním chováním investorů.

Zařazení	II/1.5	II/1.9	II/3.2	II/4.2	II/7.1	II/9.1	II/10.1	II/10.4	II/10.6	II/10.13
Počet ZZŘ	535	165	73	643	478	527	1207	1345	3010	109
Počet stanovisek	16	4	108	13	32	93	38	16	118	3
Nesouhlas	1	0	26	2	0	2	3	2	3	0
Počet ZZŘ na 1 stanovisko	33	41	x	50	15	6	31	84	26	36

Tab. 3: Porovnání počtu ZZŘ a vydaných stanovisek ke zkoumaným bodům za období 2002-2017 (zdroj CENIA, upravil Kulendík, 2020)

5.3. Významné změny procesu

Jak již bylo zmíněno, proces EIA v české legislativě si prošel dlouhým vývojem. Důvody změn byly různé, mezi nejdůležitější dva, které spolu úzce souvisí, byl vstup České republiky do Evropské unie a následné dodržování znění směrnice, přesněji pak změny na základě výtek komise EU.

Popisovat všechny změny zákona je však zbytečné. Spousta z nich nebyla pro proces posuzování a jeho výsledek nijak podstatná. Zde je výčet několika, které se do něho významně promítly a změnily tak proces.

Podlimitní záměry

Institut podlimitního záměru byl v rámci procesu EIA znám již od počátku. Jeho znění, lépe řečeno výklad se však v rámci průběhu let významně měnil. Na výtku Evropské unie, týkající se limitních hodnot v příloze č. 1 zákona, byly nově mezi podlimitní záměry zahrnuty všechny záměry, které splňovaly výklad bodu z přílohy, avšak svou kapacitou těchto limitních hodnot nedosahovaly. Často se tak stávalo, že oznámení podlimitního záměru musel podat žadatel, který například plánoval realizaci tří parkovacích stání u svého rodinného domu. Tato úprava přinesla úřednickému aparátu velkou administrativní zátěž a mnohdy zabrala spoustu času na úkor času strávenému pro posuzování „nadlimitních“ záměrů.

Naštěstí institut podlimitního záměru doznal velkých změn a dnes mezi podlimitní záměry patří pouze ty, které splňují jasná kritéria daná zákonem (kapacita, umístění).

Posudek

Posudek je nedílnou součástí procesu posouzení vlivů na životní prostředí již od jeho počátku. Vždy se na něj pohlíželo jako na odbornou expertízu daného záměru, která nestranně hodnotí daný záměr. Až do roku 2017 byl posudek zpracováván před veřejným projednáním na základě dokumentace a vyjádření k ní obdržených a zveřejněn ještě před konáním veřejného projednání. Tímto postupem byla veřejnosti, dotčeným úřadům a dotčeným územním samosprávným celkům dána možnost

se k samotnému posudku vyjádřit. Tím bylo docíleno vyšší míry participace veřejnosti při procesu. Zpracovatel posudku měl po veřejném projednání povinnost vypracovat elaborát, který se věnoval vypořádání připomínek zaslaných k posudku a vnesených na veřejném projednání.

Novelou z roku 2017 se však postup při tvorbě a zveřejňování posudku změnil. Podle současné právní úpravy je posudek zpracováván až po konání veřejného projednání a reaguje tak i na připomínky ze samotného veřejného projednání. Příslušný orgán zveřejňuje posudek současně se závazným stanoviskem, a tudíž odpadá možnost se k němu vyjádřit.

Stanovisko/Závěr zjišťovacího řízení

Jednou z nejzásadnějších novel byla ta s účinností od 1. dubna 2015. Ta přinesla do procesu několik významných změn. První z nich se týkala podoby závěru zjišťovacího řízení. V předchozích úpravách zákona měl závěr zjišťovacího řízení povahu sdělení a jeho znění tak nebylo závazné pro navazující řízení. Aby dotčená veřejnost (ve smyslu zákona) dosáhla větší možnosti uplatnění opravných prostředků podle správního řádu, byla upravena správní povaha závěru zjišťovacího řízení u záměrů, u kterých příslušný orgán EIA určil, že nebude dále posuzován. Nově se v těchto případech vydává závěr zjišťovacího řízení formou rozhodnutí.

Tímto krokem bylo docíleno toho, že vydáním rozhodnutí dostává dotčená veřejnost (ve smyslu zákona) či oznamovatel možnost odvolat se proti rozhodnutí, případně se domáhat zrušení rozhodnutí žalobou. (citace zákon) V případě, že příslušný orgán EIA určil, že záměr bude dále posuzován, forma závěru zjišťovacího řízení se oproti přechozím zněním zákona nemění.

Další významnou změnou této novely byla změna formy výsledného stanoviska EIA. Do této nové úpravy zákona bylo vydáváno orgánem EIA stanovisko k posouzení vlivu provedení záměru na životní prostředí. Od účinnosti novely se nově začala vydávat závazná stanoviska k posouzení vlivu provedení záměru na životní prostředí. Změna zde není pouze „kosmetická“ a nejde jen o pouhou změnu názvu, hlavní podstatou změny je nová forma vydávaného stanoviska. To je totiž od účinnosti

novely závazné, což znamená, že pro navazující řízení a orgány je vedoucí je jeho znění (obsah) závazné. Od tohoto momentu se stal proces EIA silnějším nástrojem v oblasti ochrany životního prostředí a mohl tak více naplňovat svůj účel.

Novela svým zněním přinesla do procesu povolování záměrů nový prvek. Tím bylo „závazné stanovisko k ověření změn záměru“, nebo-li tzv. verifikační stanovisko (coherence stamp). Oznamovatel, který prošel se záměrem celým procesem, získal souhlasné závazné stanovisko a pokračoval dále v povolovacím procesu pro provedení záměru, musel v každém z navazujících řízení předložit nově získané „závazné stanovisko k ověření změn záměru“. To získal od stejného orgánu EIA. Jedná se o stanovisko, které hodnotí změny záměru, to znamená změny mezi podobou daného záměru v procesu EIA a podobou záměru pro dané navazující řízení. Pro vydání tohoto závazného stanoviska bylo nutné předložit příslušnému úřadu dokumentaci pro navazující řízení a úplný soupis změn záměru, ke kterému bylo vydáno závazné stanovisko EIA. Podoba záměru v době vydávání stanoviska EIA totiž často není konečná a v průběhu času se mění.

Poslední výraznou změnou, která vyplynula z této novely, bylo „zezávaznění“ již vydaných stanovisek a jejich celková kontrola z důvodu možného rozporu se zněním směrnice EIA. Tento proces probíhal na žádost žadatele u příslušného orgánu EIA. Ten vydané stanovisko překontroloval a ověřil, zda má všechny potřebné náležitosti vyplývající ze směrnice a určil, které z podmínek se stanou závaznými.

Další změny v procesu

Mezi další důležité změny, které česká legislativa zaznamenala, můžeme zařadit například již několikrát zmíněné změny v příloze č. 1., uvedení institutu zjišťovacího řízení a s ním použití screeningu a scopingu, dále ukotvení procesu strategického posuzování vlivů na životní prostředí do zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí. Jako poslední bych zmínil množství příloh, jejichž počet se od prvního znění české legislativy týkající se posuzování vlivů na životní prostředí výrazně zvýšil, ale především se vytvořil standard pro podobu a hlavně pak obsah dokumentů, pořizovaných v rámci procesu.

6. DISKUZE

Proces EIA je celosvětově uznávaným nástrojem v oblasti ochrany životního prostředí. Ačkoliv jsou jeho počátky datované do 80. let 20. století, a existuje tak již zhruba 40 let, prochází si neustálým vývojem. Nelze si však představit realizaci změn v rámci dní, či měsíců. Vzhledem k jeho složitosti, převážně pak složitosti jeho právní podstaty, či na základě smluv, na kterých stojí, je složitější a časově náročnější další změny aplikovat. Je tak tedy pochopitelné, že se za dobu svojí existence potýkal, či dokonce potýká s problémy, kdy jejich řešení přichází po delší době, popřípadě se na něj stále čeká.

Vzhledem k jeho celosvětovému využití můžeme najít desítky studií a článků na téma jeho vývoje, kvality či problémů. Jedná se tak o studie obecnější, hodnotící podobu procesu v jednotlivých zemích, jako tomu je u Pölonena (2011), Bilgina (2015) či Lyhneho (2017) v rámci hodnocení kvality procesu EIA ve Finsku, Turecku a Dánsku. Nejsou však jedinými, můžeme nalézt studie z Británie, Kanady, nebo Číny. Jiné se zaměřují na srovnávání kvality procesu EIA v rámci skupiny zemí jako tomu je například u Kollhofa (2018) a jeho studie řešící země se středními a nízkými příjmy, nebo naopak Bakera (1999), který se zaměřil na vyspělé a prosperující země EU. Spousta dalších se pak ale zaměřuje již na části tvořící proces EIA, například participaci jako Ulibarri (2019), či na plnění cílů, které proces EIA vytyčuje, jako tomu je například u Simpsona (2018).

To jestli je správný přístup ten obecný, hodnotící celou podobu procesu, nebo ten, který se zaměřuje jen na jeho části, neumím říci. Stejně tak jako to často ale neumí sdělit ani samotní autoři. Tím nechci říct, že by práce byly nekvalitní nebo špatně napsané, to si nedovolím hodnotit a ani k tomu nejsem kvalifikovaný či erudovaný. Ale ze samotného pročitání těchto studií a článků jde vycítit určitý rozpor. Na jednu stranu z nich vnímám důležitost, kterou správně přikládají ochraně životního prostředí, udržitelnému rozvoji, participaci obyvatel, komplexnosti procesu. Na druhou stranu však právě v těchto věcech oni často sami vidí zádrhele a problémy samotného procesu EIA, se kterým nejsou spokojeni. A podobně to vnímám a vidím i já.

Ve své diplomové práci jsem ale nechtěl být jako tito autoři. Nemám na to patričné vzdělání, zázemí, informace a ani podklady. Zaměřil jsem se tak z počátku na obecný popis procesu EIA a jeho historický vývoj a poukázání na problémy, kterým čelil v průběhu let v rámci řešerše právě těchto studií a dále na vývoj v rámci evropské a české legislativy. Hlavním cílem práce byla analýza dat ze serveru CENIA a zhodnocení změn procesu EIA dle české legislativy.

6.1. Vývoj legislativy a vliv na počty posuzovaných záměrů

V rámci výsledků jsem tak vyzdvihl několik změn, které dle mého názoru mají významný dopad na proces či jeho výsledek a poukázal při vyhodnocení dat ze serveru CENIA na určitý problém, vzniklý častými novelami zákona. Co se týče změn v podlimitních záměrech a stanoviscích, jedná se o změny, které považuji za velmi důležité. Těmito změnami je dle mého názoru docíleno nejen přesnějšího určení podlimitních záměrů, které by mohly mít negativní vliv na životní prostředí ale hlavně větší váhy samotného procesu díky závaznosti stanoviska a nadále větší kontroly po samotném vydání stanoviska v rámci navazujících řízení. Do rozboru dat ze serveru CENIA jsem šel s premisou, že časté změny zákona a převážně pak jeho přílohy č. 1 ovlivňují počet hodnocených záměrů. Bylo však důležité si uvědomit, že vliv právě na počty těchto řešených záměrů má mnoho dalších aspektů, ať už ekonomických, či sociálních. Patří sem tak změny v rámci dotačních podpor na určité záměry, lepší ekonomická situace, změny jiných legislativních norem nebo změny trendů (bytová nebo komerční výstavba). Při důkladném zkoumání se mi však má premisa potvrdila a našel jsem 10 případů, u kterých je spojitost mezi změnou znění zákona a počtem řešených záměrů víc než patrná. Nejzajímavějším zjištěním pro mě ale bylo, že právě těchto 10 bodů přílohy č. 1 k zákonu, což je v celkovém počtu všech bodů přílohy č. 1 k zákonu velmi malé číslo, ovlivňuje přes 50 % hodnocených záměrů. V tomto směru vidím velkou „křehkost“ ve znění přílohy č. 1, kde pouhou úpravou slov v popisu bodu, či úpravě limitu jsme schopni ovlivnit velké množství záměrů, a tím pádem nejen pokrýt větší prostor a zjednodušeně pohlídat více záměrů, které by mohly mít negativní vliv na životní prostředí, ale zároveň zahrnout nemalé množství záměrů, které by mohly být pravým opakem, a zvýšit tak mnohdy až nadměrně administrativní a funkční zátěž pro orgány EIA.

6.2. Problémy procesu EIA

Obecně autoři zmiňují několik problémů, kterým EIA čelila, popřípadě čelí. S několika se ztotožňuji, nebo je vnímám dost podobně. Takovým je například kvalita právní úpravy jednotlivých zemí, přetechnizovanost dokumentů vzniklých v rámci procesu, míra, věcnost a efektivita participace obyvatel, či chybějící post-projektová fáze.

Kvalita právní úpravy je nesmírně důležitým aspektem a v rámci své práce jsem narazil na rozdíly, které mě velmi zaujaly, jednalo se například o rozdíly v rámci Visegrádské čtyřky, jak popisuje Gaľaš (2015) nebo v rámci zemí středního východu a severní Afriky podle El-Fadla (2004). Právní úprava je základním stavebním kamenem procesu, návodem, respektive popisem jak správně postupovat, proto vnímám tento problém jako velmi důležitý. Jistou výhodou v tomto směru vidím v rámci členských zemí EU, kde standard v rámci posuzování vlivů na životní prostředí poskytuje směrnice EIA. Ano, každý stát si vytváří svou vlastní podobu zákona, který se věnuje procesu posuzování vlivů na životní prostředí na jejich území, nadřazenou právní úpravou, kterou je směrnice EIA, je však dán standard, který státy musí dodržovat, vzhledem k její závaznosti a vynutitelnosti. Stejně tak jako vnímám toto jako výhodou, může se stát také nevýhodou, pokud by totiž byla směrnice špatně nastavena a nebyla by dostatečně kvalitní, můžeme počítat s tím, že stejně nekvalitní se mohou stát dílčí zákony členských zemí.

Dalším z problémů byla zmíněna míra, věcnost a efektivita participace obyvatel, což je jeden ze základních stavebních kamenů procesu EIA a je jeho neopominutelnou částí, jak zmiňují Simpson (2018) či Doelle (2006). Participace má nebo může mít dle mého názoru v rámci procesu EIA několik podob, od informování veřejnosti po její přímé zapojení v rámci připomínek k záměru. Zde já vnímám dva zásadní problémy, tím prvním je nízká informovanost obyvatel, kteří často proces neznají, neznají jeho důvody a často ho vnímají jako konečné schválení projektu, což se projevuje velmi často v rámci konání veřejného projednání, kde se občané často vyhýbají otázkám, které řeší proces EIA, a argumentují důvody, které nejsou pro proces vůbec validní. Osobně se jím nemůžu divit, často jejich důvody chápu a ve spoustě případů tak s nimi člověk nemůže nic než souhlasit. Lepší, kvalitnější informovanost obyvatel o procesu,

popřípadě lepší informovanost například investorem před zahájením procesu o daném záměru, může dle mého názoru přispět ke kvalitnějšímu průběhu celého procesu. Stává se málokdy, že by investor seznámil dotčenou veřejnost nebo zástupce obce se svým záměrem ještě před zahájením povoloovacího řízení. Stejně tak není častým zvykem, že by investor využil možnosti předběžného projednání u dotčeného orgánu EIA, které mu nabízí zákon. Přitom například tímto způsobem by se mohlo předejít mnohým problémům, které se tak dříve nebo později objeví, a urychlit a zkvalitnit průběh procesu. Tím druhým je poté míra participace, v tomto případě lépe řečeno počet vstupů, který je dán veřejnosti v rámci procesu EIA, nebo dokonce celého povoloovacího procesu. V tomto ohledu jsem poměrně kritický a osobně bych byl za menší počet vstupů, který je dán veřejnosti. Jedná se však dle mého názoru o problém, který nastává až po samotném procesu EIA, i když se ho týká, a to v rámci navazujících řízení. Odvolání, soudní řízení, a to i opakovaně jsou nástrojem, který je dle mého názoru mnohdy zneužíván jen za účelem zpomalení či odrazení investora, a ochrana životního prostředí je často pouze „zástěrkou“. Podobnou zkušenost či podobné názory se objevují ve studiích zabývajících se procesem na území Belgie (Runhaar et al., 2019), Estonska (Heinma et Pöder, 2010), Dánska (Lyhne et al., 2017) či Velké Británie (Jha-Thakur et Fischer, 2016).

Určitý problém participace byl nastíněn v rámci dvou studií zabývajících se problematikou větrné energetiky v rámci procesu EIA (Schneider et al., 2018; Smart et al., 2014) kde bylo upozorováno, jak proces EIA a přesněji právě možnost participace může být pro větrnou energetiku problémem (bod II/3.2 přílohy č. 1 k zákonu). Na území České republiky bylo zkoumáno 65 záměrů výstavby větrných elektráren v rámci 4 krajů - Olomouckého, Jihomoravského, Moravskoslezského a Ústeckého. K těmto 65 záměrům bylo doručeno přesně 2794 připomínek v rámci procesu EIA. Počty zaslaných připomínek v rámci samotných krajů a výsledné číslo souhlasných stanovisek EIA naznačují jasnou souvislost. Nejvíce zaslaných připomínek bylo obdrženo v rámci Olomouckého kraje, kde následně bylo vydáno nejnižší množství souhlasných stanovisek, největší počet souhlasných stanovisek byl poté vydán v kraji Ústeckém, kde byl obdržen nejmenší počet připomínek a byla zde zaznamenána nejmenší míra participace ze 4 zkoumaných krajů. Nejvíce připomínek bylo směřováno k ochraně fauny a flóry, chráněných území či k ochraně krajinného rázu a dále k negativnímu ovlivnění hlukové situace.

V rámci dat, se kterými jsem pracoval v této diplomové práci, jsem následně zjistil, že na území ČR bylo vydáno od roku 2002 do roku 2017 přesně 108 stanovisek z čehož 25 bylo nesouhlasných. Jde tak zhruba o 23 % záměrů týkajících se bodu II/3.2. Toto procento je v rámci nesouhlasných stanovisek na území ČR nejvyšší.

Proces EIA vnímám jako důležitou, v dnešní době již neopominutelnou součást povoloovacího procesu. Musím si však často sám připomenout, že nejde o žádnou vědeckou práci, ačkoliv je na odborných studiích, modelech a měřeních založena, ale jedná se „pouze“ o informativní nástroj, který v tom celkovém povolovacím „kolotoči“ má za úkol pomoci úředním osobám udělat to nejlepší rozhodnutí, v tomto směru nejlepší v rámci životního prostředí. Na tuto skutečnost upozorňují ve svých článcích Beattie (1995) nebo Cashmore (2004). Vzhledem k tomu, že by ale EIA měla podporovat a napomáhat udržitelnému rozvoji, rozhodnutí by vždy měla zohlednit také ekonomický a sociální aspekt. Tímto se zabýval i Wilkins (2002), který zdůrazňuje důležitost právě tohoto cíle, který EIA často opomíjí. EIA má a bude mít vždy své limity, ať už jde o čas, lidi, či prostředky. Stále se však vyvíjí a pokud se poučí z chyb minulosti a napraví nedostatky, na které se celosvětově poukazuje, může se stát kvalitnějším nástrojem ochrany životního prostředí. Právě studie zabývající se procesem EIA a jeho problémy mohou přinést zajímavé informace a poznatky, se kterými by se dále mohlo pracovat a použít tak získané zkušenosti ke změnám k lepšímu jako k tomu nabádají Loomis (2018), Alton (2003) či Morrison Saunders (2012) ve svých studiích.

Informace o procesu/zákoně a jeho změnách jsem také získával od svých kolegů z oddělení posuzování vlivů na životní prostředí odboru ochrany prostředí Magistrátu hlavního města Prahy, které je jedním z orgánů EIA v rámci České republiky. Vzhledem k tématu práce a jejich zkušenostem se zákonem a procesem EIA mě tak zajímal jejich názor. Položil jsem jim několik otázek, které se týkaly jejich názoru na vývoj právní úpravy/procesu v rámci České republiky a co na dnešním zákoně/procesu považují za špatné, nebo naopak dobré a co by se například mohlo změnit, případně zlepšit.

V rámci odpovědí se pak objevilo několik v diplomové práci již uvedených pojmů, ale také několik nových, především však jiné názory a myšlenky. Prvním je zavedení zjišťovacího řízení, které většina s povděkem kvitovala, vzhledem k předchozí nutnosti všechny záměry posuzovat. Avšak spolu s jeho zavedením upozorňovali na úskalí spojená s určitou mírou volnosti danou zákonem při posuzování konkrétního záměru jednotlivými orgány EIA.

Jako další bylo zmíněno zavedení podlimitních záměrů v rámci procesu EIA v roce 2007. Každý záměr přílohy č. 1, který naplnil dikci některého bodu z přílohy, ale nedosahoval příslušného limitu, byl dle znění zákona podlimitním a oznamovatel musel předložit příslušnému orgánu EIA oznámení s náležitostmi dle přílohy č. 3a.

To vedlo k enormní administrativní zátěži a především pak k určité devalvaci samotného procesu EIA. Názor na závazné stanovisko byl dvojitý, jako pozitivum jeho zezávaznění vnímají silnější právní ochranu, a to nejen životního prostředí, ale také samotného oznamovatele, jako negativum poté určitý sklon k většímu formalismu („úředničíně“), kdy vzhledem k závaznosti stanoviska a jeho možné budoucí přezkoumatelnosti se obsah závazného stanoviska musel přizpůsobit a dnešní závazná stanoviska obsahují v mnoha případech nadměrné množství informací, které nejsou pro samotné posouzení podstatné.

Jedním z dalších byla zmíněna verifikace, především názor na možnou úpravu podmínek stanovených v rámci závazného stanoviska. Vzhledem k délce povolovacího procesu a vývoji záměru (projektu) v průběhu let by bylo účelné, pokud by v rámci verifikace byla umožněna orgánu EIA případná dílčí úprava podmínek stanovených v rámci původního závazného stanoviska.

Dalším názorem, a to negativním, bylo možné ovlivnění procesu EIA politickou lobby. Vzhledem k propojenosti státní správy a samosprávy může docházet k vyvíjení „tlaku“ na orgány EIA ve snaze ovlivnit finální výsledek procesu posuzování. Na tento problém upozorňuje také Williams (2017) či McCullough (2017), nejedná se tak o názor ojedinělý.

Jeden z problémů, který byl v rámci diskuze nastíněn, byla určitá nejednoznačnost zákona, která se promítá do nutnosti vytvoření obsáhlého metodického pokynu, který vysvětluje nejen znění bodů přílohy č. 1 k zákonu, ale také jednotlivých ustanovení zákona, popřípadě pojmů. Například metodický pokyn k poslednímu znění zákona s účinností od 1.1.2018 byl vydán skoro až rok poté. V tomto čase vznikla množství nejasností nejen pro oznamovatele, ale také pro samotné orgány EIA, mohlo také dojít k případům, že jednotlivé orgány EIA si mohly konkrétní ustanovení případně body v příloze č. 1 k zákonu vykládat rozdílně.

Další diskutovanou částí zákona byla jeho příloha č. 1, přesněji limitní hodnoty v ní uvedené. Tyto limitní hodnoty mnohdy totiž nejsou dostačujícím parametrem pro zařazení záměru pod konkrétní bod. Například dalším parametrem pro zařazení konkrétního záměru by mohlo být spolu s limitem zohlednění jeho umístění v dané lokalitě.

7. ZÁVĚR

Hlavním cílem diplomové práce byla analýza dat ze serveru CENIA. Dalším poté popis a hodnocení nevýznamnějších změn v rámci procesu EIA v České republice a dále popis vývoje procesu posuzování vlivů na životní prostředí tak, jak je vnímán celosvětově, a poté v rámci české právní úpravy.

Zhodnocení celosvětového vývoje a kvality procesu EIA probíhalo na základě rešerše odborných článků a studií zabývajících se tímto tématem. Ze získaných informací byl popsán vývoj, ale především kvalita a efektivita procesu, problémy, se kterými se celosvětově proces EIA potýkal, popřípadě stále potýká. Vývoj české právní úpravy byl posléze popsán od prvního českého zákona zabývajícího se procesem EIA z roku 1994 až po současný stav, a to na základě rešerše znění zákona, jeho novel a důvodových zpráv. Dalším zdrojem informací pro rešerši byla také evropská směrnice EIA a všechna její vydání.

Proces EIA se již od svého začátku potýkal s mnoha problémy, které postupně vyřešil, nebo stále řeší. Mezi ty nejčastější patřily problémy s participací, nedůvěra v proces, nekvalitní legislativa a další. I přesto, že spousta těchto problémů a chyb, které proces EIA srážely a podařilo se je vyřešit a vylepšit ho tak, je tu několik, se kterými se stále potýká. Stejně tak jako se ale objevují nové v návaznosti na vývoj technologií, trendů, popřípadě takové, které souvisí s nově vzniklými problémy životního prostředí.

Proces EIA si v České republice prošel velkým vývojem a spoustou změn. Ty nejvýznamnější ze změn byly často reakcí na výtky komise EU. Obecně však platí, že česká úprava procesu EIA si vždy držela vysokou úroveň a například svou úpravou participace se mohla mezi evropskými státy řadit mezi ty nejlepší. Je zde však určitě spousta možností, jak proces EIA v rámci ČR, tak celosvětově vylepšit a pousnout blíže svým původním cílům.

V rámci rozboru dat byla potvrzena premisa, že změny v příloze č. 1 k zákonu ovlivňují počty posuzovaných záměrů. Ve výsledcích práce je uvedeno 10 bodů z kategorie II. přílohy č. 1 k zákonu, u kterých je výrazně vidět tato spojitost. Změnami ve znění těchto bodů, jejich popisu či limitní hodnotě bylo ovlivněno přes 50 % všech posuzovaných záměrů v rámci ČR mezi lety 2002 až 2017.

V rámci diskuze bylo nastíněno několik možných oblastí, kde proces EIA ať už celosvětově, či pak právě v České republice má možnost a prostor pro vylepšení. Jedním z nich je participace, která je v České republice na vysoké úrovni a veřejnost zde má několik možností, jak celkově do procesu vstoupit. Avšak právě ta může být dle mého názoru problémem pro mnohdy nejlepší řešení. Lepší informovanost investorem, nebo celkově ranější spolupráce investora s příslušným orgánem EIA, či dalšími dotčenými orgány by také měla napomoci ke kvalitnějšímu průběhu procesu a konečnému výsledku. V neposlední řadě nutnost metodického pokynu a limitní hodnoty v příloze č. 1 k zákonu. Všechna tato místa by se dala vylepšit a pomohla by procesu EIA být lepším nástrojem ochrany životního prostředí.

V rámci „procesu změny“ zákona probíhá připomínkové kolo, ve kterém se dotčené úřady a odborníci, vyjadřují k již legislativci vytvořenému znění návrhu zákona. Jejich připomínky tak už pouze reagují na toto nově vytvořené znění. Avšak pokud by se tento „proces změny“ otočil a nové znění by bylo legislativci vytvořeno z připomínek a informací z řad příslušných orgánů EIA, autorizovaných osob a dalších odborníků, kteří zákon denně používají, změna, či nové znění zákona by bylo dle mého názoru kvalitnější, rozhodně v určitém směru přesnější, či odbornější.

Tato diplomová práce je sondou do procesu posuzování vlivů na životní prostředí ať už ve světovém měřítku, tak především v rámci České republiky, sleduje jeho vývoj, kvalitu a efektivitu, upozorňuje na jeho problémy. Nemůže se tak rovnat diplomovým pracemi, které přinášejí důležité objevy a poznatky, ale jak jednou řekl Marcus Tullius Cicero: „Historie je učitelkou života“ a v tomto případě to vnímám tak, že z historie by se měla učit i samotná EIA. Lidé, kteří zákon tvoří, nebo lidé, kteří o něm dále rozhodují, by měli znát historii procesu a jeho problémy, měli by znát současnost a aktuální problémy a na základě všech těchto informací proces EIA posunout zase o krok blíže svým cílům.

8. LITERATURA

Legislativní materiály

Zákon č. 244/1992 Sb., o posuzování vlivů rozvojových koncepcí a programů na životní prostředí

Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů, v platném znění

Zákon č. 93/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí)

Zákon č. 163/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění zákona č. 93/2004 Sb.

Zákon č. 216/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 436/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 38/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 350/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé související zákony

Zákon č. 39/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Zákon č. 256/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 225/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Zákon č. 326/217 Sb., kterým se mění zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění pozdějších předpisů

Směrnice rady 85/337/EHS o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí

Směrnice rady 2011/92/EU o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí

Směrnice evropského parlamentu a rady 2014/52/EU o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí

Odborné publikace

Albrecht E., 2008: Implementing the Espoo Convention in transboundary EIA between Germany and Poland.. Environmental Impact Assessment Review 23 P. 359-365

Alton C. C., Underwood P. B., 2003: Let us make impact assessment more accessible. Environmental Impact Assessment Review 23 P. 141-153

Baker A., Wood Ch., 1999: An evaluation of EIA system performance in eight EU countries. Environmental Impact Assessment Review 19 P. 387-404

Beattie R. B., 1995: Everything you already know about EIA (but don't often admit). Environmental Impact Assessment Review 15 P. 109-114

Bilgin A., 2015: Analysis of the Environmental Impact Assessment (EIA) Directive and the EIA decision in Turkey. Environmental Impact Assessment Review 53 P. 50-51

Bond A., Fischer T. B., Fothergill J., 2017: Progressing quality control in environmental impact assessment beyond legislative compliance: An evaluation of the IEMA EIA Quality Mark certification scheme. *Environmental Impact Assessment Review* 63 P. 160-171

Bond A. J., Viegas C. V., Coelho de Souza Reinisch Coelho C., Selig P. M., 2010: Informal knowledge processes: the underpinning for sustainability outcomes in EIA? *Journal of Cleaner Production* 18 P. 6-13

Braniš M., 1994: A system of certified Environmental Impact Assessment experts in the Czech Republic. *Environmental Impact Assessment Review* 14 P. 203-208

Braniš M., Christopoulos S., 2005: Mandated monitoring of post-project impacts in the Czech EIA. *Environmental Impact Assessment Review* 25 P. 227-238

Braniš M., Kružíková E., 1994: The Environmental Impact Assessment act in the Czech Republic: origins, introduction and implementation issues. *Environmental Impact Assessment Review* 14 P. 195-201

Briggs S., Hudson M. D., 2013: Determination of significance on Ecological Impact Assessment: Past change, current practice and future improvements. *Environmental Impact Assessment Review* 38 P. 16-25

Bruhn-Tysk S., Eklund M., 2002: Environmental impact assessment – a tool for sustainable development? A case study of biofuelled energy plants in Sweden. *Environmental Impact Assessment Review* 22 P. 129-144

Cashmore M., 2004: The role of science in environmental impact assessment: process and procedure versus purpose in the development of theory. *Environmental Impact Assessment Review* 24 P. 403-426

Constanzo B. P., Sánchez L. E., 2019: Innovation in impact assessment theory and practice: how is it captured in the literature? *Environmental Impact Assessment Review* 79

Cuppen M., Broekhans B., Enserink B., 2012: Public participation in EIA and attitude formation. *Impact Assessment and Project Appraisal* 30:2 P. 63-74

Doelle M., Sinclair A. J., 2006: Time for a new approach to public participation in EIA: Promoting cooperation and consensus for sustainability. *Environmental Impact Assessment Review* 26 P. 185-205

Dvořák L., 2018: *Zákon o posuzování vlivů na životní prostředí. Komentář. 2. vyd.* Wolters kluwer ČR, Praha, 428 s.

El-Fadl K., El-Fadel M., 2004: Comparative assessment of EIA systems in MENA countries: challenges and prospects. *Environmental Impact Assessment Review* 24 P. 553-593

Fischer C., Herrstadt E., Morgenstern R., 2009: Understanding errors in EIA projections of energy demand. *Resource and Energy Economics* 31 P. 198-209

Fonseca A., de Brito L. L. A., Gibson R. B., 2020: Methodological pluralism in environmental impact prediction and significance evaluation: A case for standardization?. *Environmental Impact Assessment Review* 80

Fonseca A., Sánchez L. E. et. Ribeiro J. C. J., 2017: Reforming EIA systems: A critical review of proposals in Brazil. *Environmental Impact Assessment Review* 62 P. 90-97

Galas S., Galas A., Zeleňáková M., Zvířáková L., Fialová J., Kubíčková H., 2015: Environmental Impact Assessment in the Visegrad Group countries. *Environmental Impact Assessment Review* 55 P. 11-20

Guisande C., Rueda-Quecho A. J., Rangel-Silva F. A., Ríos-Vasquez J. M., 2018: EIA: An algorithm for the statistical evaluation of an environmental impact assessment. *Environmental Impact Assessment Review* 93 P. 1081-1088

Hansen E., Wood G., 2016: Understanding EIA scoping in practice: A pragmatist interpretation of effectiveness. *Environmental Impact Assessment Review* 58 P. 1-11

Hartley N., Wood Ch., 2005: Public participation in environmental impact assessment – implementing the Aarhus Convention. *Environmental Impact Assessment Review* 25 P. 319-340

Hasan A. Md., Nahiduzzaman Kh. Md., Aldosary A. S., 2018: Public participation in EIA: A comparative study of the projects run by government and non-governmental organizations. *Environmental Impact Assessment Review* 72 P. 12-24

Heinma K., Pöder T., 2010: Effectiveness of Environmental Impact Assessment system in Estonia. *Environmental Impact Assessment Review* 30 P. 272-277

Jay S., Jones C., Slinn P., Wood Ch., 2007: Environmental impact assessment: Retrospect and prospect. *Environmental Impact Assessment Review* 27 P. 287-300

Jha-Thakur U., Fischer T. B., 2016: 25 years of the UK EIA System: Strengths, weaknesses, opportunities and threats. *Environmental Impact Assessment Review* 61 P. 19-26

Jiricka-Pürner A., Czachs C., Formayer H., Wachter T. F., Margelik E., Leitner M., Fischer T. B., 2018: Climate change adaptation and EIA in Austria and Germany – Current consideration and potential future entry points. *Environmental Impact Assessment Review* 71 P. 26-40

Johnson E. P., 2015: EIA: A splintering, exploding discipline with a massive new constituency. *Environmental Impact Assessment Review* 51 P. A1-A2

Jones M., Morrison-Saunders A., 2017: EIA: Understanding the long-term influence of EIA on organisational learning and transformation. *Environmental Impact Assessment Review* 2017 P. 131-138

Khosravi F., Jha-Thakur U., Fischer T. B., 2019: Enhancing EIA systems in developing countries: A focus on capacity development in the case of Iran. *Environmental Impact Assessment Review* 670 P. 425-432

Kollhoff A. J., Driessen P. P. J., Runhaar H. A. C., 2018: Overcoming low EIA performance – A diagnostic tool for the deliberate development of EIA system capacities in low and middle income countries. *Environmental Impact Assessment Review* 68 P. 98-108

Kollhoff A. J., Runhaar H. A. C., Gugushvili T., Sonderegger G., Van der Leest B., Driessen P. P.J., 2016: The influence of actor capacities on EIA system performance in low and middle income countries – Case from Georgia and Ghana. *Environmental Impact Assessment Review* 57 P. 167-177

Kværner J., Swensen G., Erikstad L., 2006: Assessing environmental vulnerability in EIA – The content and context of the vulnerability concept in an alternative approach to standard EIA procedure. *Environmental Impact Assessment Review* 26 P. 511-527

Loomis J. J., Dziedzic M., 2018: Evaluating EIA systems' effectiveness: A state of the art. *Environmental Impact Assessment Review* 68 P. 29-37

Lyhne I., van Laerhoven F., Cashmore M., Runhaar H., 2017: Theorising EIA effectiveness: A contribution based on the Danish system. *Environmental Impact Assessment Review* 62 P. 240-249

McCullough A., 2017: Environmental Impact Assessments in developing countries: We need to talk about politics. *Environmental Impact Assessment Review* 4 P. 448-452

Morrison-Saunders A., Retief F., 2012: Walking the sustainability talk – Progressing the practice of environmental impact assessment (EIA). *Environmental Impact Assessment Review* 36 P. 34-41

Nita A., 2019: Empowering impact assessments knowledge and international research collaboration – A bibliometric analysis of Environmental Impact Assessments. *Environmental Impact Assessment Review* 78

Noble B., Storey K., 2005: Towards increasing the utility of follow-up in Canadian EIA. *Environmental Impact Assessment Review* 25 P. 163-180

Pediaditi K., Banias G., Sartzetakis E., Lampridi M., 2018: Greece's reformed EIA system: Evaluating its implementation and potential. *Environmental Impact Assessment Review* 73 P. 90-103

Perdicioúlis A., Glasson J., 2006: Causa networks in EIA. *Environmental Impact Assessment Review* 26 P. 553-569

Pölonen I., Hokkanen P., Jalava K., 2011: The effectiveness of the Finnish EIA system – What works, what doesn't, and what could be improved. *Environmental Impact Assessment Review* 31 P. 120-128

Pölonen I., Mikkonen E., Jalava K., 2019: Great differences in the ways of implementing the new EIA directive – the offering of the EIALAW 2018 conference. *Impact Assessment and Project Appraisal* 37:1 P. 88-91

Runhaar H., Gommers A., Verhaegen K., Cooman K., Corens P., 2019: The effectiveness of environmental assessments in Flanders: An analysis of practitioner perspectives. *Environmental Impact Assessment Review* 76 P. 113-119

Schneider J., Mudra P., Kozumplíková A., 2018 : Public participation in the process of EIA intentions of wind power plants in the Czech Republic. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis* 66 P. 171-182

Simpson N. F., Basta C., 2018: Sufficiently capable for effective participation in environmental impact assessment? *Environmental Impact Assessment Review* 70 P. 57-70

Smart D. E., Stojanovic T. A. et Warren C. R., 2014: Is EIA part of the wind power planning problem?. *Environmental Impact Assessment Review* 49 P. 13-23

Spangenberg J. H., Pfahl S., Deller K., 2002: Let us make impact assessment more accessible. *Ecological Indicators* 2 P. 61-77

Ulibarri N., Scott T. A., Perez-Figueroa O., 2019: How does stakeholder involvement affect environmental impact assessment?. *Environmental Impact Assessment Review* 79

Wilkins H., 2003: The need for subjectivity in EIA: discourse as a tool for sustainable development. *Environmental Impact Assessment Review* 23 P. 401-414

Williams A., Dupuy K., 2017: Deciding over nature: Corruption and environmental impact assessments. *Environmental Impact Assessment Review* 65 P. 118-124

Zhang J., Kørnøv L., Christensen P., 2013: Critical factors for EIA implementation: Literature review and research options. *Journal of Environmental Management* 114 P. 148-157

Seznam obrázků

Tabulka 1: Ukázka tabulky - Počet ZZŘ dle zařazení a jedlitolivých let vydání za období 2002 - 2017 (zdroj CENIA, upravil Kulendík, 2020)

Tabulka 2: Počet vydaných ZZŘ dle jejich zařazení podle přílohy č. 1 k zákonu za období 2002 - 2017 (zdroj CENIA, upravil Kulendík, 2020)

Tabulka 3: Porovnání počtu ZZŘ a vydaných stanovisek ke zkoumaným bodům za období 2002 - 2017 (zdroj CENIA, upravil Kulendík, 2020)

Obrázek 1: Graf - Počet ZZŘ podle orgánu EIA za období 2002-2017 (Kulendík, 2020)

Obrázek 2: Graf - Počet ZZŘ podle jednotlivých let (Kulendík, 2020)

Obrázek 3: Graf - Počet stanovisek podle orgánu EIA za období 2002-2017 (Kulendík, 2020)

Obrázek 4: Graf - Počet stanovisek podle jednotlivých let (Kulendík, 2020)

Obrázek 5: Graf - Počet ZZŘ bodu II/1.5 za období 2002-2017 (Kulendík, 2020)

Obrázek 6: Graf - Počet ZZŘ bodu II/1.9 za období 2002-2017 (Kulendík, 2020)

Obrázek 7: Graf - Počet ZZŘ bodu II/3.2 za období 2002-2017 (Kulendík, 2020)

Obrázek 8: Graf - Počet ZZŘ bodu II/1.9 za období 2002-2017 (Kulendík, 2020)

Obrázek 9: Graf - Počet ZZŘ bodu II/7.1 za období 2002-2017 (Kulendík, 2020)

Obrázek 10: Graf - Počet ZZŘ bodu II/9.1 za období 2002-2017 (Kulendík, 2020)

Obrázek 11: Graf - Počet ZZŘ bodu II/10.1 za období 2002-2017 (Kulendík, 2020)

Obrázek 13: Graf - Počet ZZŘ bodu II/10.6 za období 2002-2017 (Kulendík, 2020)

Obrázek 14: Graf - Počet ZZŘ bodu II/10.13 za období 2002-2017 (Kulendík, 2020)